

Джон Фаулз

Загадка

Хто може, забруднившись,

з часом стати прозоро-чистим?

Дао-де-цзін

Найчастіше пропадають дівчата-підлітки, за ними йдуть хлопці їхнього віку. Здебільшого це діти з робітничих сімей і, як правило, з тих, де у взаєминах між батьками — серйозний нелад. Серед тих, хто розміняв третій десяток, зниклих безвісти теж досить багато, хоч процент робітничого класу тут менший. Це — чоловіки та дружини, які рвуться з набридлих сімейних пут або тікають від певних домашніх обставин. Для тих, кому за сорок, ця цифра різко зменшується. В старшому віці по-справжньому й надовго зникають надзвичайно рідко, і знову це здебільшого стосується дуже бідних людей, майже бродяг, які не мають родини.

Отож коли зник Джон Маркус Філдінг, це геть суперечило соціальній статистиці. П'ятдесят сім років, багатий, вдало одружений, має сина та дві дочки. Вельми діяльний член правлінь кількох компаній лондонського Сіті; власник однієї з найкращих у східній Англії садиб у елизаветинському стилі, жваво цікавився управлінням своєю фермою у тисячу вісімсот акрів; співвласник (правда, певною мірою почесний) зграї англійських гончаків, завзятий стрілець... Одне слово, якби існував якийсь скляний ковпак, під яким тримали б кращих представників людської раси, то Філдінг, ділокт і поміщик, був би одним із них. Його легко було б зрозуміти, якби він раптом відчув, що котрась із сторін його життя забирає надто багато часу, але... як на диво, він був ще й членом парламенту від консервативної партії.

Тринадцятого липня 1973 року, в п'ятницю, о другій тридцять поплудні, його літня секретарка, міс Парсонс, бачила, як він сідав у таксі біля своєї лондонської квартири в Найтсбріджі. В Сіті Філдінг мав бути на засіданні правління, звідти поїздом о п'ятій двадцять дві збирався їхати до невеличкого міста під Лондоном, де містився центр виборчого округу. Поїзд прибував близько сьомої, години дві Філдінг мав приймати своїх виборців з особистих питань, вислуховуючи, "що в кого болить". Драммонд, його довірена особа, якого він запросив на вечерю, мав потім відвезти Філдінга додому, у його садибу Тетбері-Хол, що знаходилась за дванадцять миль від місця їхньої зустрічі. Філдінг вірив, що особисте спілкування допомагає здобувати голоси і тому проводив такі бесіди з виборцями двічі на місяць. Зустріч, призначена на цей зловісний день, передбачала ті самі заходи, що й завжди.

Як з'ясувалося згодом, Філдінг так і не з'явився на засідання правління. Зателефонували до нього на квартиру, але міс Парсонс ще раніше відпросилася з роботи, бо на вихідні вибиралася зі своїми родичами до Гастінгса. Хатня робітниця теж пішла на той час додому. Філдінг ніколи не пропускав засідань, а коли й пропускав, то обов'язково про це повідомляв. Отож йому вибачили й почали без нього. Першим, хто запідозрив щось недобре, був Драммонд, який виїхав до поїзда, щоб зустріти свого патрона. Драммонд спробував зв'язатися по телефону з квартирою Філдінга в Лондоні, а коли там ніхто не відповів — з його замиською садибою. Місіс Філдінг теж нічим не могла допомогти. Востаннє вона говорила з чоловіком у четвер вранці й вважала, що він має бути там, де його насправді не було. Можливо, сказала вона, чоловік вирішив цього разу приїхати додому разом із сином, аспірантом Лондонського економічного коледжу. Пітер, тобто син, якось на тижні казав, що збирається приїхати до Тетбері зі своєю подругою. Можливо, він розмовляв з батьком пізніше. Драммонд пообіцяв зателефонувати через півгодини, якщо доти не зустрінеться з Філдінгом.

Місіс Філдінг теж зателефонувала на лондонську квартиру, а коли там ніхто не відповів, подзвонила до секретарки додому. Однак міс Парсонс уже поїхала в Гастінгс. Тоді місіс Філдінг зателефонувала на

квартиру в Айлітіг-топі, де проживав її син разом з двома друзями по коледжу. Хлопець, який відповів на дзвінок, сказав, що він не знає, де Пітер, але "гадає", що той залишився на вихідні в місті. Філдінґова дружина зробила ще одну, останню спробу — подзвонила до Пітерової подруги, яка жила в Хемпстеді. Проте й там ніхто не брав трубки. Поки що місіс Філдінґ не дуже турбувалася. Скоріше всього її чоловік просто не встиг на поїзд і тепер чекав наступного, проте не повідомив, чи не зміг повідомити нікого про свою затримку. Вона чекала, поки його довірена особа, Драммонд, знову зателефонує.

Драммонд теж припускав, що Філдінґ міг не встигнути на поїзд або проспав свою зупинку, тому послав когось па станцію простежити за поїздами, які йтимуть в обох напрямках. Коли місіс Філдінґ дочекалася нарешті дзвінка Драммонда, він не зміг повідомити їй нічого втішного. Вона здивувалася і навіть трохи стривожилась. Маркус завжди мав при собі якісь папери, безліч речей, за якими можна встановити його особу навіть якби з ним сталося якесь нещастя і він не міг говорити. Але ж чоловік вій був цілком здоровий як на свій вік — ні серце, ні що інше досі не дошкуляло. Якщо місіс Філдінґ і тривожилася, то це була невиразна тривога жінки, врода якої вже прив'яла, її, так само як багатьох інших дружин, просто приголомшила скандальна історія Лембтона й Джелікоу, що набула розголосу на початку року. Але навіть для такої підозри місіс Філдінґ не мала ніяких підстав. Чоло вікова відраза до будь-яких скандалів видавалася їй цілком щирою і...цілком співзвучною з тією зневагою, яку він виявляв до буйних звичаїв "суспільства вседозволеності".

Минула ще година, Філдінґ так і не з'явився ні перед своїми виборцями, ні в Тетбері-Хол. Ревні виборці, вислухавши вибачення, розійшлися, не підозрюючи, що через три дні про цей випадок уже писатимуть газети. Драммонд погодився затриматись якийсь час на роботі. Про вечерю з Філдінґом, що мала бути неофіційною і на яку все одно нікого більше не запрошували, він уже й забув. Умовилися, що Драммонд зателефонує місіс Філдінґ, коли матиме якісь новини, й навпаки. Якщо ж новин не буде, то наступна розмова — о дев'ятій годині.

Місіс Філдінґ охопила паніка. У неї з думки не йшла лондонська квартира. Вона попросила телефонну станцію перевірити лінію. Лінія виявилася справною. Тоді місіс Філдінґ переговорила по телефону з чоловіковими лондонськими друзями, без надії сподіваючись, що через неухважливість (хоч вона й не була його рисою) Маркус прийняв якесь запрошення на вечерю чи в театр. Всі розпитування виявилися марними. Здебільшого їй ввічливо пояснювали, що той, з ким вона хоче розмовляти, перебуває за кордоном або за містом. Ще раз спробувала розшукати сина. Проте навіть хлопець, з яким вона розмовляла минулого разу, кудись запропав. Пітерова подруга й міс Парсонс теж були невідомо де. В місіс Філдінґ наростало збентеження й відчуття безпорадності, однак натура в неї була практична й ділова. Місіс Філдінґ ще раз зв'язалася по телефону з одним знайомим, від якого до їхньої квартири можна було дійти за дві-три хвилини; хай попросить швейцара, щоб той відімкнув йому квартиру. Потім повідомила про те саме швейцара й запитала, чи не бачив він її чоловіка. Швейцар відповів, що заступив на чергування о шостій і за цей час містера Філдінґа не бачив.

Хвилин через десять з Філдінґової квартири зателефонував знайомий. Маркуса немає, але в квартирі ніби все, як має бути. На столі в міс Парсонс він знайшов Філдінґів діловий щоденник і зачитав усе, що було заплановано на день. На ранок начебто нічого, і це не дивно, бо по п'ятницях Філдінґ мав звичку залишати ранковий час для відповіді на менш термінові листи. На щастя, місіс Філдінґ була знайома з одним із директорів компанії, правління якої мало почати своє засідання о третій годині. Лише після розмови з ним вона зрозуміла, що таємничі події почали розгортатися до відходу поїзда о п'ятій двадцять дві, і дізналася, що міс Парсонс теж зникла з квартири перед третьою того ж таки дня. Місіс Філдінґ, яка нічого не знала про поїздку секретарки до Гастінґса, ця випадковість видалася зловісною. Тепер вона збагнула: хай би що сталося, воно явно сталося вчора. В четвер о дев'ятій ранку, коли вона сама розмовляла з чоловіком, Маркус ще був у квартирі. Далі все видавалося дуже непевним. Цілком очевидно, скоїлося щось серйозне.

Драммонд погодився приїхати до Тетбері-Хол — виробити якийсь план дій. Тим часом місіс Філдінг зателефонувала до місцевої поліції. Попредила, що це лише припущення, але... бажано перевірити, чи не потрапив її чоловік до лікарні — може, стався нещасний випадок. Невдовзі після того, як приїхав Драммонд, надійшла відповідь: за останні двадцять чотири години не було жодного випадку без встановлення особи потерпілого. Місіс Філдінг і Драммонд почали обговорювати інші можливі варіанти: викрадення з політичними цілями і подібне. Проте, що стосується близькосхідного конфлікту, Філдінг скоріше був на боці арабів, отже, організація "Чорний вересень" обрала б об'єктом для нападу якогось іншого парламентарія. Ірландську Республіканську Армію він теж не міг зацікавити до такої міри, хоча стояв за законність, порядок і схилявся до твердого політичного курсу в Ольстері. Фактично всі його не дуже численні промова в парламенті зводилися до фінансових та сільськогосподарських питань.

Драммонд звернув увагу співбесідниці й на те, що викрадачі так довго не мовчали б. Викрадення з неполітичною метою теж видавалося неправдоподібним. Довкола були й багатші люди, а Філдінгові дочки, Кароліна і Франческа, відпочивають за кордоном і заради викупу викрали б скоріше їх. Так чи інак, викрадачі досі вже поставили б свої вимоги. Що довше тяглося обговорення, то більше співбесідники схильні були пояснити все тимчасовою амнезією. Однак навіть при амнезії люди усвідомлюють, що забули, хто вони є і де живуть. Місцевому лікареві довелося відірватися від телевізора й дати приватну консультацію. Чи не зраджувала містеру Філдінгу останнім часом пам'ять? Може, його щось непокоїло, тримало в напруженні? Може, він нервував, хвилювався? Ні? А може, якесь несподіване потрясіння? Теж ні. Тоді навряд чи амнезія. І лікар лагідно запропонував зробити те, що вже було зроблено,— обдзвонити лікарні.

Місіс Філдінг знову почала підозрювати, що на спокійному обрії її особистого життя зібралися хмари скандальної історії. Раніше її уява малювала чоловіка непритомним у лондонській квартирі. Тепер — вечерю вдвох десь у Парижа. Місіс Філдінг важко було уявити обличчя манірної

міс Парсонс в інтимному світлі свічок якогось розкішного закладу. Однак цього літа міс Парсонс провела в Лондоні менше часу, ніж звичайно. Ось-ось задзвонить телефон, і Маркус обізветься й розкриє якусь довго приховувану правду про їхнє подружнє життя, хоча... Воно завжди здавалось місіс Філдінг не гіршим, ба навіть кращим, ніж у більшості людей їхнього кола. Тут якась глибоко захована таємниця, щось поза межами їхнього класу й звичного оточення. Якась лялечка з простолюду — чи бозна-хто. В глибині душі місіс Філдінг вирішила, що на сьогоднішній вечір досить. Вона теж належала до консерваторів і дуже чітко розрізняла таємні грішки й публічний скандал. Роби, що хочеш, та не допускай ніякого розголосу.

І, ніби наздогад, подзвонив інспектор поліції й запитав, чи не може ще чимось допомогти. Місіс Філдінг намагалася говорити спокійно й невимушене: не слід робити з мухи слона, їй вдалося переконати інспектора, бо страшенно не хотілося, щоб втрутилася преса. Таку саму тактику місіс Філдінг застосувала далі і в розмові з Драммондом: розгадка може виявитися зовсім простою — чи телеграма загубилася, чи міс Парсонс забула подзвонити. Треба принаймні зачекати до ранку. А вранці Пітер піде на квартиру і огляне все ще ретельніше.

Слуга-філіппінець зачинив за Драммондом двері після одинадцятої. Той уже мав свої висновки. Він теж підозрював якийсь скандал і був внутрішньо приголомшений — не тільки політичним боком справи. Крім того, що місіс Філдінг була дружиною одного з найдостойніших членів парламенту, вона, на думку Драммонда, залишалася ще досить привабливою жінкою.

Гультьяй Пітер подзвонив аж по півночі. Він сперту ледве повірив матері. Виявляється, в четвер вони вечеряли разом з батьком і його, Пітеровою, подругою Ізабеллою. Батько повадився як завжди, ні про які зміни планів на п'ятницю чи вихідні не згадував. Та незабаром і Пітер перейнявся материною тривогою і погодився одразу ж поїхати на їхню квартиру в Найтсбрідж і залишитися там на ніч. Місіс Філдінг спало на думку: а раптом викрадачі, якщо її чоловіка справді викрадено, знають

лише ту адресу і, може, так само як і вона, марно намагалися додзвонитися туди вчора ввечері.

Пітер зателефонував з квартири близько першої і сказав те саме, що й знайомий місіс Філдінг: у квартирі все гаразд. Скринька для кореспонденції була порожня.

В батьковій спальні ніщо не свідчило про квапливе пакування речей, всі валізи та саквояжі, які перелічила мати, були на місці. В записнику — нічого про те, що треба подзвонити Драммонду чи дружині. В щоденнику — звичайний перелік справ на наступний тиждень, що починався із засідання одного з правлінь та обіду в понеділок. Залишалося з'ясувати, чи на місці паспорт. Він зберігався в шафці, ключі від якої мали тільки Філдінг та його секретарка.

Мати й син знову стали радитись, чи слід турбувати лондонську поліцію. Врешті вирішили дочекатися ранку — може, він принесе розгадку хоча б таємничого зникнення міс Парсонс. Філдінгова дружина спала неспокійно. Прокинувшись після шостої в суботу рано (вп'яте чи вшосте за ніч), вона вирішила їхати в Лондон. Близько дев'ятої добралася до квартири, протягом півгодини разом з Пітером ще раз оглянула приміщення. З чоловікової одежі нічого не бракувало і взагалі ніщо не свідчило, що він і кудись раптово виїхав. Востаннє зателефонувала па квартиру до секретарки. Ніхто не відповів. Місіс Філдінг вирішила, що з неї досить.

Після цього вона мала ще дві телефонні розмови. Близько десятої подзвонила додому до міністра внутрішніх справ. Очевидно, йдеться не тільки про злочин, тому вона вважає розголос надзвичайно небажаним, принаймні, поки поліція закінчить перше ретельне розслідування.

Минуло ще кілька хвилин, і справа розшуку Філдінга була передана в надійні руки фахівців.

У суботу надвечір картина хоч і залишалася таємничою, проте дещо з'ясувалося. Від сусідів пощастило дізнатися, що міс Парсонс у Гастінгсі. Звістка приголомшила її — вона працювала у Філдінґа вже майже двадцять років. Секретарка пригадала, що, виходячи з квартири, Філдінґ спитав, чи вклала вона в портфель папери, які йому знадобляться на засіданні правління. Міс Парсонс була певна що він поїде просто на Чіпсайд, де мало відбутися те засідання.

Швейцар сказав поліції, що не чув, яку адресу назвав водієві таксі Філдінґ, що цей пан нічим особливим не звертав на себе уваги. Хіба що "трішки поспішав". Міс Парсонс негайно повернулася в Лондон і відімкнула шафку. Паспорт був там, де йому й належало бути. Вона не пригадує, щоб хтось погрожував Філдінґові в листі чи по телефону, щоб він брав останнім часом у банку великі суми чи готувався до подорожі. Протягом останнього тижня його поведінка нічим не відрізнялася від попередньої. У довірчій розмові з офіцером поліції, який дуже швидко прибув на квартиру, щоб зайнятися справою на місці, секретарка скористалася відсутністю місис Філдінґ і заявила, що гадка про іншу жінку просто "безглузда". Містер Філдінґ був відданий своїй дружині та сім'ї. Вісімнадцять років міс Парсонс працює в нього довіреною секретаркою і ніколи не помічала навіть найменших ознак зрадливості в його поведінці. На щастя, швейцар, який чергував удень, встиг перемовитися з водієм таксі перед тим, як Філдінґ сів у машину. Швейцарів опис виявився досить детальним, і в другій половині дня таксиста пощастило розшукати. Свідчення його були несподівані і майже виключали будь-який випадок амнезії. Таксист запам'ятав свого пасажира й нітрохи не сумнівався в тому, що говорить. Він завіз Філдінґа до Британського музею, а не на Чіпсайд. По дорозі Філдінґ мовчав і весь час був заглиблений у читання, тримаючи в руках то газету, то якісь папери, що їх він виймав із портфеля. Водій не запам'ятав, чи Філдінґ увійшов до приміщення музею, бо щойно він розрахувався, як до машини підійшов інший пасажир. Відповідь на це запитання знайшли в самому музеї. Старший гардеробник одразу показав портфель, за яким ніхто не приходив з п'ятниці. Портфель розкрили і — нічого не знайшли, крім

газети "Таймс", паперів, приготовлених на засідання правління, та кореспонденції, що стосувалася запланованої зустрічі з виборцями.

Місіс Філдінг сказала, що її чоловік цікавився мистецтвом, навіть збирав при нагоді гравюри й картини із сценами полювання. Але навіщо йому було їхати до Британського музею... тим більше, що й часу на це не було. Наскільки вона знає, він ніколи там не бував. Гардеробник, який прийняв портфель, виявився чи не єдиним з-поміж працівників музею, хто зміг пригадати цього члена парламенту. І не дивно, адже в липні — великий наплив туристів. Мабуть, він просто пройшов до північного входу і там знову сів у таксі. Це нагадувало поведінку людини, яка знала, що за нею стежать і явно намагалася будь-що збити зі сліду своїх переслідувачів.

Тепер поліція не розраховувала зберегти справу в таємниці пізніше неділі. Краще зараз дати газетам офіційну версію, щоб у понеділок вранці вона була надрукована, аніж допустити, щоб повідомлення ґрунтувалися на безглуздох чутках. Найкращим видавалося все-таки припущення про психічний розлад. А фотографія значно розширила б можливості для розпізнання. Звичайно, поліція провела значно глибшу перевірку, ніж могла собі уявити місіс Філдінг. Для цього вдалися по допомогу до контррозвідки та спеціальної служби карного розшуку. Проте Філдінг ніколи не займав міністерської посади, отже, не може бути й мови про державні таємниці чи якусь шпигунську історію. Жодна з компаній, з якими він мав справи, не висловила сумніву в тому, що Філдінг — людина, гідна довіри. Отже, скандал в Сіті також виключався. Залишалася історія на зразок тієї, що трапилася з Лембтоном і Джелікоу — шантаж і нервовий розлад. Але знову ж таки, не та він людина. Філдінгові папери вже ретельно перевірили: ні загадкових адрес, ні зловісних листів. Чудової думки про Філдінга були й ті, хто вважав, що знає його особисто. Перевірили і його банківські рахунки: не тільки за останній тиждень, а й впродовж кількох попередніх місяців жодного разу не знято значної суми. Протягом літа були операції з акціями, проте біржові маклери запевняли, що він продавав акції з вигодою — і для того, щоб купити інші. У заповіті не виявили ніяких змін, що стосувалися б

Філдінгової родини; він залишався незмінним відтоді, як був написаний багато років тому.

У понеділок, шістнадцятого липня, повідомлення про зникнення Філдінґа з'явилося на перших сторінках усіх щоденних газет. Подавалися короткі біографічні дані. Молодший і єдиний живий син члена верховного суду. 1939 року пішов на фронт з першого курсу юридичного факультету Оксфордського університету. Піхотним офіцером брав участь у північноафриканській кампанії, нагороджений воєнним хрестом. Перехворів жовтою лихоманкою і за станом здоров'я був відправлений на батьківщину, війну закінчував у чині підполковника воєнно-поліційного управління міністерства оборони. Після війни — успішна кар'єра адвоката, спеціалізувався з торговельно-економічного та податкового права. З 1959 року — політичний діяч; член правління таких-то фірм, власник маєтку в східній Англії; в партії торі — правий центрист.

Висувалися звичайні в таких випадках припущення. Поліція вважала, що не можна повністю виключати можливість політичного викрадення, хоча й немає свідчень про те, що Філдінґ не з своєї волі не з'явився на засідання правління. У короткому повідомленні для преси Філдінґів повірений у справах запевняв — поведінка Філдінґа була у всіх відношеннях бездоганною. Те ж саме твердила й поліція. Цей член парламенту у всьому дотримувався закону, ніколи не був під слідством чи під наглядом.

Припускаючи, що Філдінґ міг виїхати за кордон під чужим іменем і з чужими документами, зробили відповідні перевірки в аеропорту Хітроу та в головних морських портах, звідки можна було виїхати в Європу. Проте жоден чиновник паспортного контролю, жодна з працівниць авіакомпаній не могли пригадати Філдінґового обличчя. Він розмовляв трохи французькою та німецькою але не так добре, щоб видати себе за іноземця. Та й паспорт, залишений в квартирі, переконливо свідчив про те, що Філдінґ в Англії. Широкі повідомлення у пресі та на телебаченні — з показом фотографій — викликали, як завжди, численні відгуки. Всі припущення були перевірені, жодне не справдилось. За кордоном теж

досить широко повідомлялося про цей випадок, і якщо Філдінґа досі не знайшли, то не через те, що в його пошуках бракувало гласності. Цілком очевидно: його сховали (коли він ще живий), або він сам ховається. Останнє означало б, що Філдінґ має спільника. Однак усі, хто знав його, були поза підозрою. І все-таки за кількома встановили нагляд, серед них і за міс Парсонс. Її телефонні розмови з дому та з квартири Філдінґа підслуховувалися. Всі заходи завели в глухий кут. Чиновники, поліцейські, родичі, друзі й знайомі були спантеличені, а любителі незбагненого пригадували загадкове зникнення команди з бригантини "Марі Селест".

Проте будь-яка сенсація існує доти, доки живиться свіжими фактами. Тому, не минуло й десяти днів після перших публікацій, як на Фліт-стріт Філдінґа нишком "поховали".

Місіс Філдінґ, однак, не давала спокою різним інстанціям і всіма можливими засобами підштовхувала їх до подальших дій. Вона зробила все для того, щоб поліція не сиділа склавши руки: поліції в таких випадках важче, ніж пресі. На жаль, і поліція вважала, що більшого зробити не може. Слід був і так ледь помітний, а тепер і зовсім згубився. Нічого не вдієш, поки не знайдуться нові факти, а це скоріше в руках божих, ніж поліції. Сплели павутину — найтоншу і найрозгалуженішу, яку тільки здатний сплести поліційний павук. Залишалося чекати, доки муха чимось себе виявить. А тим часом доводилося заспокоювати місіс Філдінґ — вона вимагала новин про успіхи слідства.

На тридцяте липня в Нью-Скотленд-Ярді було скликано нараду. Вирішили (звісно, погодивши це з верхами) розформувати групу, яка досі займалася лише справою Філдінґа, і доручити її одному сержантові спеціальної служби карного розшуку. Досі він підбирав тільки матеріали, що могли стосуватися "політичного боку" справи. Номінальне ж і, звісно, для місіс Філдінґ за хід слідства відповідали люди значно вищого рангу. Сержант добре зорієнтувався в ситуації: він має зчиняти галас за десятьох. Ніхто не чекав від нього якихось наслідків. Він мав просто створювати враження, ніби пошуки в усіх напрямках тривають. Якимось у

розмові з приятелем сержант зауважив, що його завдання — метушитися, про всяк випадок — раптом міністр внутрішніх справ озирнеться.

Та сержант знав і те, що для нього ця справа — невеличке випробування. Він закінчив приватну школу закритого типу. Випускники таких шкіл рідко йдуть служити в поліцію, а вже коли вдягнуть форму, то знають, що їх чекає висока посада. Йому відразу ж довелося виявляти спритність канатохідця. В поліції теж є свої династії, так само як в армії і флоті. Сержант був третім в родині, хто пішов служити законові. Показний і кмітливий, що в поєднанні з манерами та мовою, типовими для буржуазного середовища, могло й зашкодити. Проте він був ще й дипломатом. Чудово знав — до таких, як він, у середніх поліційних ланках, де панують вихідці з дрібної буржуазії, ставляться з упередженням. Він міг подумки обізвати того чи іншого інспектора йолопом, міг аж стогнати нишком, спостерігаючи незграбну роботу за інструкцією, коли ситуація вимагала нестандартних методів, або чуючи нудотний жаргон, до якого вдавався дехто з начальства, щоб здаватися освіченішим. Проте він ніколи не давав волі своїм почуттям. І таке лицемірство було доброю школою для детектива. Цей сержант був особливо корисним, коли слідство торкалося когось із вищих суспільних кіл. Він не здавався поліцейським у картярському домі фешенебельного району Мейфер чи розкішному ресторані. Він легко міг видати себе за багатого й модного світського молодика. І хоча це викликало заздрість у його товаришів по службі, зате не відповідало шаблонним уявленням про поліцейського. Сержантове бездоганне походження (батько — начальник поліції графства) теж відіграло неабияку роль. Одне слово, цей сержант був живою рекламою поліційної кар'єри і, безперечно, саме тому одержав завдання, яке вимагало спілкування з різного роду впливовими людьми. Сержанта звали Майкл Дженінгс.

Одержавши це таємне доручення, він протягом дня вивчав уже досить грубу справу Філдінга і накидав собі короткий підсумок, назвавши його "Обставини спектаклю". Це був перелік усіх "за" і "проти".

1. Самогубство. Труп не знайдено. Схильності не мав, явної причини теж.

2. Вбивство. Труп не знайдено. Ніщо не вказує на наявність особистих ворогів. А терористи оголосили б про свою причетність відкрито.

3. Викрадення. Викрадачі нічого не вимагають. Не зрозуміло, чому вибрали саме Філдінґа.

4. Амнезія. В таких випадках не ховаються, а губляться. З погляду лікарів — малоймовірно, не той тип.

5. Загроза життю. Підтверджень немає. Одразу звернувся б до поліції, як на його характер.

6 Шантаж. Ніяких даних щодо шахрайства чи ухиляння від сплати податків. Ніяких даних щодо аморального поведження.

7. Набрид спосіб життя. Ніяких доказів. Ніяких фінансових чи сімейних проблем. Дуже розвинене почуття громадського обов'язку — впродовж усієї кар'єри. Тип мислення — діловий, до вибриків не схильний.

8. Вибір моменту. Скористався відсутністю Парсонс (відпросилася наперед за десять днів). Отже, планував свій крок? Але Ф. міг би створити собі запас часу, від мовившись від наради і зустрічі з виборцями. Або відпустивши Парсонс на цілий день. Отже, чотирьох годин йому було досить, з урахуванням, що поліція почне діяти не раніше, ніж о 6.35, коли він не вийде до виборців. Отже все було продумано заздалегідь? Або здатний діяти імпульсивно?

Потім сержант написав ще один заголовок: "Безглузді припущення".

9. Кохання. Жінка чи дівчина — невідома. Має бути щось серйозніше, ніж любовна пригода. Соціальні перепони (одружена, низького походження, кольорова)? Перевірити, хто ще зник тоді ж.

10. Гомосексуалізм. Щонайменших підтверджень.

11. Манія переслідування. Ніяких доказів, на нього не схоже.

12. Непередбачена зустріч. Зв'язок до одруження, ворог з часів війни або юридичної практики? Ніяких доказів, але перевірити.

13. Гроші. Найімовірніше — таємний рахунок за кордоном?

14. Мисливський вибрик. Якась паралель: по-лисячому збити зі сліду собак? Але навіщо?

15. Крах подружнього життя. Помстився дружині. Перевірити, чи мала коханця.

16. Криза на релігійному ґрунті. Поміrkований англіканець. Виключено.

17. Таємна справа за кордоном, пов'язана з парламентською діяльністю. Нікого не викривав, для розвідки тип не підходить. Дуже послідовний, проконсультувався б з Форін-офісом, принаймні попередив би дружину. Не годиться.

18. Син. Щось не те. Зустрітися ще раз.

19. Співучасники. Зникнути безслідно одному не під силу. Мусить мати криївку, хтось купує їжу, стежить за тим, що діється довкола, і т. д.

20. Має бути якийсь ключ до розгадки. Випадкова репліка в розмові? Скоріше з Парсонс, ніж дружиною? Опитати близьких знайомих у Вестмінстері й Сіті.

Подумавши ще, сержант накарлючив великими літерами в кінці свого аналізу ще два слова, одне з них — непристойне.

Наступний тиждень він почав з міс Парсонс. Франческа й Кароліна повернулися, одна з вілли поблизу Малаги, друга — з морської подорожі довкола Греції — і тепер уся сім'я зібралася в Тетбері-Хол. Міс Парсонс тим часом захищала родинний форт у Лондоні. Сержант знову повернувся з нею до подій, що відбувалися вранці у п'ятницю — того дня, коли зник Філдінг. Містер Філдінг продиктував з п'ятнадцять ділових листів, потім працював над паперами, поки вона друкувала ті листи. Більшу частину ранку він провів у вітальні, нікуди не виходив. Вона виходила з квартири — хвилин на двадцять, — купити сандвічів у кулінарії біля Слоун-сквер. Повернулася відразу після першої, приготувала кави й занесла йому разом із сандвічами. Такі імпровізовані обіди в п'ятницю були звичайним явищем. Повернувшись, ніяких змін у Філдінгу вона не помітила. Розмовляли про її поїздки на вихідні до Гастінгса. Він сказав, що й сам з нетерпінням чекає вихідних, коли зможе нарешті відпочити без гостей у себе в Тетбері-Хол. Звісно, він тримався з нею невимушено, адже вона вже так давно працює в нього. В його родині її називають просто "Пе". Вона часто бувала в Тетбері. Вважає, що вона не тільки секретарка, а й "нянька".

Сержант зрозумів, що торкатися Філдінгового минулого слід обережно. "Пе" самовіддано захищала добре ім'я свого шефа і як юриста, і як політика. У сержанта промайнула цинічна думка: для порушення закону, а надто в Сіті, необов'язково порушувати його букву. Філдінг був обізнаний у цій галузі краще ніж будь-хто. Проте секретарка рішуче відкидала припущення про те, що він має рахунки в закордонних банках. Містер Філдінг ніколи не виявляв прихильності до махінаторів, які ухиляються від сплати податків. Його позиція у справі Лонро (ще один тогорічний скандал, у якому були замішані торі) збігалася з поглядом

прем'єр-міністра: "капіталізм у найгірших своїх виявах". І все-таки, обережно наполягав сержант, коли б він справді захотів мати таємний рахунок за кордоном, він знав, як це зробити? Тут заговорило вражене самолюбство секретарки. Вона знає про фінансові справи і можливості містера Філдінґа не менше, ніж він сам. Цього просто не могло бути.

Запитавши, чи, бува, не скакав містер Філдінґ у гречку, сержант наткнувся на ще міцніший мур: нічого подібного вона ніколи за ним не помічала й нічого більше на цю тему додати не може. Хто-хто, а містер Філдінґ надто поважав себе, щоб піти на якусь інтрижку. Дженінґс, змінив тактику.

— Чи не згадував він того ранку про вечерю напередодні в товаристві сина?

— Згадував. Він знає, що я люблю його дітей.

— Він був задоволений?

— Звичайно.

— Але ж їхні політичні погляди розбіжні?

— Молодий чоловіче, це ж батько й син. Вони сперечалися, бувало. Містер Філдінґ навіть жартував з цього приводу: мовляв, у Пітера перехідний вік. В його літа він і сам був такий. Я напевне знаю, що в сорок п'ятому році він мало не проголосував за лейбористів.

— Може, були якісь гіркі спогади про ту зустріч, може, він згадував про якусь сварку?

— Нічого подібного. Сказав, що Пітер добре виглядає. Що його нова подруга — чарівна дівчина.— І додала: — Гадаю, він був трішечки

засмучений тим, що вони не збираються до Тетбері-Хол на вихідні. Але його не дивувало, що в дітей своє життя.

— Отже, Пітер нічим його не засмучував?

— Та ні, чого б це? Він блискуче вчиться.

— Але не поспішає йти батьковими слідами?

— Всі чомусь гадають, що містер Філдінґ — якийсь вікторіанський тиран. А він — людина широких поглядів.

Сержант усміхнувся.

— Хто всі, міс Парсонс?

— Ваш начальник, наприклад. Він ставив мені ті ж самі питання.

Сержант спробував удатися до лестощів: ніхто не знає містера Філдінґа краще за неї, тому від неї так багато й чекають.

— Я вже ламала над цим голову, ясна річ. Але й досі не можу повірити в те, що сталося. А от щодо причини...

— Блискучий здогад? — Він знову посміхнувся. Секретарка подивилася на складені на колінах руки.

— Як вам сказати. Він не давав собі ніякого перепочинку.

— Далі?

— Можливо, щось у ньому... Я не повинна була б цього казати. Це лише мої припущення.

— Вони можуть нам придатися.

— Ну, в ньому могло щось зламатися. І він зірвався. Але я певна, що через кілька днів він би збагнув, що вчинив. Адже він завжди був такий вимогливий до себе, а тут іще всі ці газетні повідомлення. Я гадаю...

— Що саме?

— Це лише здогад, але я припускаю, що його могла...

приголомшити власна поведінка. Я не певна, що саме...

— Ви хочете сказати, що він міг накласти на себе руки?

Очевидно, вона саме це й хотіла сказати, хоч і похитала заперечливо головою.

— Я не знаю, я просто не знаю. Певна, що це сталося раптово. Без будь-якої підготовки. Він завжди був за порядок. За те, щоб усе робилося послідовно. А це так несхоже на нього. Метод, тобто спосіб, до якого він удався. Він діяв би зовсім інакше, якби...

— Якби щось надумав? Але ж йому і так вдалося, якщо він саме те й надумав.

— Він не міг вчинити цього з власної волі. Бувши при своєму розумі. Це неймовірно.

На хвилину сержант відчув у своїй співбесідниці якусь глуху непроникність: ясно, що для Філдінґа вона готова на все, а як доведеться, то й на нескінченну брехню. Щось у її ставленні до нього промовляло про потаємне кохання. Ну, нехай вік не перешкода, але в її зовнішності: незграбна постать, стислий рот, окуляри, типове вбрання

вічної секретарки і старої діви — нема і натяку на жіночу привабливість. Навіть якби уявити її молодю і припустити, що між нею та Філдінґом щось колись було, то тепер міс Парсонс скоріше виявляла б приховану зловтіху, ніж таку відданість. Підозра, не встигши народитись, розвіялася. Однак її тінь промайнула в наступному питанні сержанта:

— А як він проводив вільні вечори в Лондоні, коли міс Філдінґ була за містом?

— Як звичайно — в своєму клубі або театрі. Часто вечеряв з друзями. Полюбляв зіграти в бридж.

— Перегонами не цікавився?

— Вряди-годи. Робив невеликі ставки — на Дербі або Загальнонаціональних — не більше.

— А в гральних клубах?

— Певна, що не бував.

Сержант розпитував далі, намагаючись намацати якесь вразливе місце, щось ганебне, хай і давнє — але намарне. І ось він має підсумок: людина перевтомилася — і натяк, дуже сумнівний: в хвилину кризи Філдінґ міг вдатися до характеру. Дженінґс підозрював, що міс Парсонс видавала бажане за дійсність, а в глибині душі ховала сумніви. Хай краще патрон її достойно загине, ніж знеславить себе зв'язком з якимось брудним дівчиськом чи встряне в якусь іншу ганебну історію.

Тут же на квартирі сержант поговорив і з хатньою робітницею. Вона не сказала нічого нового. Ніколи не помічала, щоб тут ночував хтось незнайомий, не бачила забутої жіночої білизни, ні склянок зі слідами помади чи зайвої чашки з-під кави на кухонному столі. Містер Філдінґ був

джентльменом. Сержант не розібрав, чи це означало, що джентльмени завжди вчасно замітають сліди, чи те, що вони завжди поведуться гідно.

На багатьох фотографіях у Філдінґа — напружене обличчя (дивно, що знімків, на яких би він усміхався, було дуже мало). Можливо, тому сержантові уявлялася в його обличчі стримувана чуттєвість, і він підозрював якусь любовно-романтичну драму. Стрункий, вищий середнього зросту, завжди чисто виголений, старанно одягнений навіть у неофіційній обстановці, Філдінґ таки напевне подобався жінкам. Одного дня сержантові здалося, що після безплідних пошуків до нього нарешті усміхнулося щастя. Він перевіряв список осіб, які зникли в ті самі дні, що й Філдінґ. У списку натрапив на дівчину, секретарку-вестіндку яка втекла від батьків з Ноттінґ-Хіл. Ця деталь зазвучала як гострий сигнал: адже Філдінґ був членом правління тієї самої страхової компанії, де дівчина працювала секретаркою. Їй дев'ятнадцять років, має непогану освіту, батько працює в системі соціального забезпечення. Уява Дженінґса вже малювала картину, про яку мріяв би кожен детектив. Філдінґа, який ніколи не мав расових упереджень, по дорозі на засідання перехоплює ця сама дівчина і, не без участі батька, заманює на зліт темношкірих. І Філдінґ піддається звабі чорних щічок... Повітряні замки... Одного телефонного дзвінка виявилось досить, аби з'ясувати, що дівчину знайшли — тобто вона сама через кілька днів після втечі знайшлася; пошуки припинили. Вона уявила себе співачкою і втекла разом з гітаристом з вест-індського клубу в Брістолі. Гітарист теж чорний.

Не більше пощастило Дженінґсові і в бесідах із Філдінґовими знайомими в Сіті та в парламенті, вірніше, з тими небагатьма, хто не поїхав кудись відпочивати. Комерсанти в Сіті цінували Філдінґів гострий розум та знання юридичної справи. Політики, так само як міс Парсонс, малювали портрет людини кращої, ніж вони самі: справжній представник свого округу, поміркований член консервативної партії, виступав завжди по-діловому, до пуття, дуже приємна людина, дуже надійна... Всі були розгублені, здивовані. Ніхто не помічав за Філдінґом чогось схожого на нервовий розлад. Найважливіший, психологічний ключ до розгадки таємниці ніяк не давався в руки сержантові.

Лише один депутат, із лейбористів, який випадково разом з Філдінгом підтримував один і той самий законопроект рік тому, виявився балакучішим. Так, у них ділове знайомство, не більше. Він нічого не знає про те, яке життя вів Філдінг взагалі або чому "накивав п'ятами". Однак зауважив, що в певному розумінні тут "усе сходиться". Сержант запитав — чому.

— Тільки між нами.

— Звісно, сер.

— Бачите, він тримав себе в залізних шорах. Тиха вода, самі знаєте. Колись мав терпець урватися.

— Не зовсім вас розумію, сер.

— Не прикидайтеся, хлопче. Ваша робота мала вас навчити, що ідеальних людей немає. Принаймні таких, яким хотів бути наш друг.— І він пояснив: — Візьміть будь-якого консерватора — або пісний святенник, або хапуга. А цей усіх випередити хотів: гнатися за наживою і бути стовпом суспільства. І це в наш час. Та не такий він був дурний. Знав, що йому не повірять.— Депутат насмішкувато зиркнув на сержанта.— Цікавились, чому він тут загруз?

— Я цього не знав, сер.

— Звісно, місце в парламенті йому було забезпечене. На виборах завжди успіх. І зі своїми однопартійцями в ладу жив. Та це ще не все, хлопче. Коли доходило до діла, йому не вдавалося пошити їх у дурні. Палата — як дикий звір. Або ти його приручиш, або ні. Наш друг не зміг підібрати до них ключа. І він це знав. Навіть мені якось признався.

— В чому ж причина, сер?

Депутат розвів руками.

— Може, він просто був для них чужим? Ніколи не розкривався. Глянеш з одного боку — з шахраями водиться. Глянеш з другого — поважною справою займається, радник з питань оподаткування.— Він зневажливо пирхнув.— Отаке-то.

— Ви хочете сказати, що він у певному розумінні зсунувся з розуму?

— Може, й зсунувся, але не в той бік. Вирішив уперше в житті пожартувати як слід.

Дженінгс усміхнувся й удавано-наївно запитав:

— Чи не могли б ви висловитися точніше, сер? Гадаєте, він розчарувався в консервативній політиці?

Депутат весело хрюкнув.

— Це вже стосується людських почуттів. А їх у нього було небагато. Я б сказав, йому просто все остогидло. Вся оця метушня: парламент, Сіті, гра в благодійника перед провінційними простачками-виборцями. От він і на думав дати дьору. Ну й молодець, а інші хай беруть приклад.

— Дозволю собі зауважити, сер, ніхто з його родини чи близьких друзів нічого подібного за ним не помічав.

Депутат усміхнувся.

— Так, так, несподіванка.

— То він і від них дав дьору?

Депутат підморгнув і насмішувато промовив:

— І на вигляд він був аж ніяк не бридкий.

— Cherchez la femme? 1

— Ми тут билися об заклад. Я поставив на Єву. Але майте на увазі — це лише здогад.

Це справді був лише здогад. Ніяких доказів. Депутат був куди помітнішою постаттю, ніж Філдінг. Задерикуватий оратор і завзятий ворог консерваторів — отже, свідок не дуже надійний. Проте він вказав на вражене Філдінгові честолобство, а вороги часом бачать далі, ніж друзі.

Потім Дженінгс зустрівся з тим, кого теоретично вважав головним свідком,— тим більше, що він скоріше нагадував Філдінгового ворога, ніж друга,— з Пітером. Сержант мав доступ до картотеки, якої офіційно не існувало. Про Пітера там було сказано дуже мало, його взято на облік просто як сина парламентарія. Зазначалося, що він "невиразний НЛ (повий лівий)"; "інтерес виявляє більше емоційний, ніж інтелектуальний, далекий від активності". В кінці короткого запису стояло зневажливе "Тимчасово рожевий?" — слово, яким користувалися ті, хто таємно служив анти соціалізму у стані його ворогів і робив це так ревно, що навіть переймав їхні терміни.

Сержант зустрівся з Пітером на квартирі Філдінгів у Найтсбріджі. Хлопець успадкував зріст і приємну батькову зовнішність, та посмішка давалася йому так само важко. Пітер досить відверто демонстрував свою зневагу до розкішного інтер'єру і не приховував свого роздратування тим, що доводиться знову гаяти час і повторювати вже сказане.

Сам Дженінгс був скоріше аполітичним. Він поділяв батькову думку про те, що при консерваторах поліції краще, і зневажав Уїлсона. Проте й

Хіт здавався сержантові не набагато кращим. Не якась із партій була йому ненависна, а взагалі круговерть політики, пов'язані з нею брехня, крутість, дріб'язкові рахунки. Не був він і тупим служакою, "фашистською свинею", до яких, він це швидко відчув, зарахував його Пітер. Дженінгс мав уяву про справжнє правосуддя, на практиці не випробуване; і йому не подобалися грубі фізичні методи, до яких вдавалися в поліційній роботі, та відверта брутальність, про яку він чув із розповідей і свідком якої був сам раз чи два. На життя він дивився як на гру, в якій кожен гравець дбає про власну користь і лише вряди-годи робить щось, виходячи з почуття обов'язку. Те, що він сам діяв на боці закону, було лише однією з умов гри, а не моральним обов'язком. Отже, неприязнь до Пітера, яку одразу відчув сержант, диктувалася не стільки політичними причинами, скільки соціальними і самою грою... Таку саму неприязнь відчуваєш до суперника й за те, що він вдається до недозволених прийомів, і за те, що не вміє скористатися з власних переваг. "Актор", подумки охрестив хлопця Дженінгс. Сержант не робив різниці між принциповою, "лівою" зневагою до поліції і природною класовою зверхністю. Він бачив просто зневагу. Сам він умів приховувати її краще, ніж хлопець, що сидів перед ним.

У четвер вечеряли разом випадково. Пітер зателефонував батькові близько шостої й попередив, що на вихідні додому не приїде. Тоді батько запропонував повечеряти утрюх, разом з Ізабеллою, тільки не пізно, він має години дві, не більше. Вони повели його у східний ресторанчик на Шарлот-стріт. Він часом полюбляв зазирнути разом з ними до міських "нетрів", отже, така вечеря не була чимось особливим. Тримався він як звичайно, "по-світському". Про політику вони з батьком вже не сперечаються "бозна-відколи". Обговорювали сімейні новини, говорили про Уотергейт. Батько погоджувався з тим, що писала "Таймс": Ніксона покарано за чужі гріхи,— проте не намагався серйозно захищати Білий дім. Ізабелла розповідала про свою сестру, яка вийшла заміж за француза, майбутнього кінорежисера, а поки що бідака, і незабаром чекає дитини. Філдінга насмішила розповідь Ізабелли про те, як її вагітна сестра подорожувала через Ла-Манш. Ніяких серйозних розмов не було, нічого такого, що натякало б на несподіванку, яку принесе наступний

день. З ресторану вийшли разом близько десятої. Батько взяв таксі (й одразу повернувся у свою квартиру, як підтвердив швейцар, що чергував уночі), а вони з Ізабеллою пішли на пізній сеанс в кіно на Оксфорд-стріт. Батько сказав "на добраніч", і їм навіть на думку не спало, що він прощається назавжди.

— Як вам здається, ви хоч раз переконали батька, коли сперечалися з ним про політику?

— Ні.

— Чи не міг він зневіритися в своїх поглядах? Чи не казав, що йому остогидла політика?

— Хоч як дивно, але теж ні.

— Але він знав, що ви зневажаєте все це?

— Я лише його син.

— Єдиний син.

— Я відмовився від цих суперечок. Немає сенсу. Просто визнав ще одне табу.

— А в чому полягали інші?

— Їх було безліч.— Пітер швидким поглядом обвів кімнату.— Все, що нагадувало про реальне життя.

— А може, ці табу колись стануть вашими?

— Це ще побачимо.— Помовчавши, додав: — Чи я цього захочу.

— Було серед них табу на секс?

— Що саме ви маєте на увазі?

— Він знав, які у вас взаємини з міс Доджсон?

— Отакої!

— Пробачте, сер. Мені треба знати, чи він вам заздри́в.

— Ми ніколи про це не говорили.

— А самі ви ні про що не здогадувались?

— Вона йому подобалась. Хоч і не нашого кола. Але табу ще не означало, що його син мусить...

Сержант застерезливо підняв руку.

— Вибачте. Ви не так мене зрозуміли. Я питаю, чи міг би він закохатися в дівчину її віку.

Пітер подивився на сержанта, потім на свої витягнуті ноги.

— Йому бракувало сміливості. А може, й уяви.

— А може, не виникало такої потреби? Здається, ваші батьки були щасливою парою?

— А насправді вважаєте, що навпаки?

Ні, сер. Я просто питаю.

Пітер зміряв сержанта довгим поглядом, потім встав і підійшов до вікна.

— Послухайте, ви, мабуть, не знаєте, в якому світі я виріс. Там живуть за таким принципом: головне — ніколи не виказуй своїх почуттів. Можливо, мої батьки жили щасливо. Але насправді я не знаю. Може, вони роками сварилися так, щоб я не чув. Може, батько й мав бозна-скільки коханок. Я не думаю, що саме так воно й було, але якщо говорити чесно — то не знаю. Ось такий їхній світ, і мені доводиться в ньому жити, коли я разом з ними. А вони прикидаються. І не викажуть правди, хоч земля під ними розійдися.— Він повернувся обличчям до сержанта.— Марно розпитувати мене про батька. Хоч би що ви про нього сказали, я не зміг би вам категорично заперечити. Можливо, він і був таким, за якого себе видавав. Але тепер, коли... Я просто не знаю. Сержант помовчав.

— Ну, а як сьогодні озирнутися назад — вам не здається, що того вечора він весь час прикидався?

— Їй-богу, я ж не готувався до поліційного допиту. Не звернув уваги.

— Ваша мати просила у вищих інстанціях, щоб ми не припиняли розслідування, а розслідувати майже нічого.

Пітер Філдінг перевів подих.

— Гаразд, питайте.

— Ви кажете, він усе життя прикидався. Як ви гадаєте, він сам це усвідомлював?

— Звісно, іноді усвідомлював. Йому доводилось спілкуватися з такими бовдурами, підтримувати порожні балачки — та частіше це його навіть потішало.

— Він ніколи не натякав, що волів би обійтися без усього цього?

— Без чого — без потрібних людей? Ви жартуєте.

— Чи не виказував він часом розчарування тим, що не досяг більшого в своїй політичній кар'єрі?

— Це також заборонена тема.

— Він якось натякав на це своєму колезі депутату.

— Я не сказав, що цього не могло бути. У нього, наприклад, був такий жарт: мовляв, найміцніші в парламенті — задні лави; на них сидять ті, на кому він сам тримається. Мені в цьому завжди вчувалася якась каверза.- Хлопець відійшов від вікна і знову сів навпроти сержанта.— Ви все-таки не розумієте. Завжди одне й те саме — одні маски: для зустрічі з виборцями, для впливових людей, від яких тобі щось треба, для давніх друзів, для родини. Це однаково, що розпитувати мене про особисте життя актора, якого я бачив лише на сцені. Я нічого не знаю.

— А остання його личина — що ви про це думаєте?

— Не думаю — аплодую. Якщо він справді втік від усього цього.

— Отже, ви не певні цього?

— Статистична ймовірність — один проти всієї британської системи. Іти в заклад я б не ризикнув на вашому місці.

— Ваша мати, однак, думав інакше.

— Моя мати нічого не думає. Вона все робить про людське око.

— Дозвольте запитати — а ваші сестри поділяють ваші політичні погляди?

— Єдина червона вівця в родині — це я.

На сержантовому обличчі промайнула тонка посмішка. Він розпитував далі й далі одержував такі самі відповіді — напівсердиті, напівбайдужі. Наче Пітерові було купи важливіше пояснити своє ставлення до справи, аніж допомогти розкрити її. Дженінгс був досить проникливим і здогадався — хлопець щось приховує. Можливо, якесь горе, втрачене кохання. Може, в ньому борються дві істоти. Одна бажає того, що найкраще пасувало б до уявно-незалежної натури Пітера — ефектного розриву з лицедійством. Друга — щоб усе тривало, як і раніше. Коли хлопець — а схоже на те — і справді "тимчасово рожевий", то рішення батька випасти в "червоний осад", хай не в політичному, а в соціальному розумінні, мало б по-своєму принизити Пітера. Ніби глузлива відповідь: якщо ти й справді готовий на все плюнути, то плюнь, як я.

Вже на прощання сержант сказав, що хотів би зустрітися з Пітеровою подругою, Ізабеллою Доджсон, коли вона повернеться з Парижа, куди поїхала днів через десять після зникнення Філдінґа. Це видавалося досить безневинним. У її сестри нарешті народилася дитина, і візит, очевидно, був заздалегідь запланованим. І все-таки дехто вбачав у цьому детективний сюжет і за міс Доджсон та приїздами й від'їздами її численної французької рідні стежили протягом кількох днів, але нічого не виявили; все було до нудного безневинне. Пітер Філдінґ, здавалося, напевне не знав, коли дівчина повернеться. Можливо, через тиждень, коли їй виходити на роботу у видавництво.

— Та й не скаже вона вам нічого нового, тільки те, що ви вже сто разів чули.

— Мені треба зустрітися з нею ненадовго, сер.

Дженінгс знову не докопався ні до чого, коли не рахувати приглушеного едіпового комплексу — варто було старатися.

На черзі був попередньо домовлений візит у Тетбері-Хол. Та, перш ніж завітати в цю середньовічну пишноту, Дженінгс відвідав кількох сусідів. Вони уявляли справу кожен по-своєму, але всі одноставно підозрювали щось лихе, хоч і не могли сказати напевне, що саме. Філдінга вважали жертвою і знов-таки в один голос розхвалювали, наче в серці кожного сільського жителя було навіки викарбовано заповідь De mortuis 2. Який з Філдінга був чудовий мисливець, точніше, був би, коли б не його часта й вимушена відсутність, він "так дбав про село", користувався такою широкою популярністю (не те, що колишній депутат). Коли сержант намагався пояснити своїм співбесідникам, що політичне вбивство без жодного доказу, та ще й коли не знайдено тіла, не можна вважати реальним, то помічав співчутливі погляди: нічого, мовляв хлопець не тямить у нинішньому житті городянина. Хто ж повірить бодай на мить, ніби Філдінг міг свідомо накласти на себе руки якраз напередодні мисливського сезону?

Єдиним, хто дивився на Філдінга дещо іншими очима виявився молодий чоловік у твідовому костюмі — управляючий Філдінгівим маєтком. Дженінгс нічого не тямив у справах, якими той займався, однак йому припав до душі меткий і лаконічний тридцятирічний управляючий. Сержант відчув, що їхнє ставлення до Філдінга майже збігається — така сама суміш роздратування й поваги. Управляючий, правда, був роздратований з того, що йому не давали волі діяти на власний розсуд. Філдінг любив, щоб з ним "у всьому радились" і щоб господарство велося па підставі точного розрахунку — просто диво, як це досі хазяїн не поставив комп'ютера. Проте молодий чоловік визнав, що багато чого навчився і навіть постійна смиканина була йому на користь. Нарешті Дженінгсу пощастило витягти із свого співбесідника слівце "роздвоєний" — у тому розумінні, що у Філдінга було дві натури. Він твердою рукою витискував з господарства максимум прибутку. І водночас був "дуже приємною людиною в товаристві, чуйно ставився до інших, не виявляв ніякої зверхності". За два тижні до того, як Філдінг "дременує", вони

разом обговорювали плани на майбутнє. Хазяїнова поведінка аж ніяк не свідчила про те, що він не збирається дочекатися здійснення своїх планів. Дженінгс обережно завів мову про місіс Філдінг — може, чоловік мав підстави для ревнощів?

— Чого не було, того не було. Принаймні тут — за десять хвилин усе село знало б.

І справді не було — варто лише глянути на місіс Філдінг. Хоча сержант і не довіряв Пітерові, проте мусив визнати слушність його колючого зауваження про материне лицедійство, їй тактовно пояснили, що Дженінгс, незважаючи на свій невисокий ранг, "один з кращих наших працівників" і займається цією справою з самого початку — багатообіцяючий слідчий. Дженінгс не забував виставляти напоказ набуті в приватній школі манери, дав зрозуміти, що залишається вірним своєму соціальному середовищу і що радий нагоді зустрітися з нею особисто.

Сержант розповів про те, що вже зробив у цій справі, а потім, не виказуючи джерел, повторив припущення міс Парсонс і депутата-лейбориста. Однак місіс Філдінг не вірила, що її чоловік, усвідомивши свій вчинок, міг накласти на себе руки або ж десь сховався від ганьби. Він подумав би перш за все про те, що змушує інших переживати й хвилюватися, і негайно повернувся б до сім'ї. Вона не заперечувала: неминучий розголос міг завдати непоправної шкоди його політичній кар'єрі, проте він "жив не тільки заради кар'єри".

Місіс Філдінг не погодилась і з тим, що причину слід вбачати в розчаруванні політикою. Її чоловік не був романтичним мрійником і давно зрозумів, що для міністерської посади йому бракує напористості й особливих талантів. Він був не дуже вправний у парламентських словесних баталіях, до того ж забагато займався власними справами — не те, що кандидати на урядові посади. Мар кус, зауважила вона, був настільки позбавлений амбіцій і до смішного оптимістичний, що навіть мав серйозний намір не балотуватися на наступних виборах. Проте, наполягала вона, розчарування тут ні до чого. Просто він вважав, що

своє зробив. Сержант не заперечував. Лише поцікавився, чи дійшла місіс Філдінг сама до якогось певного висновку за останні два тижні.

— Ми тільки про це й говорили, але...— Вона зробила зграбний і, мабуть, добре завчений порух рукою, що мав означати безпорадність.

— Принаймні ви вважаєте, що він ще живий? — запитав Дженінгс і швидко додав: — Іншої думки я від вас і не чекаю.

— Сержанте, я вже не знаю, що й гадати. То мені здається, що двері ось-ось відчиняться і він зайде, то...— Вона знову плавно повела рукою.

— Ну, а як містер Філдінг десь переховується, то чи може він дати собі раду? Чи вміє варити, наприклад?

— Вона ледь помітно всміхнулася.

— Для нього це незвичне, ви самі розумієте. Але він був на фронті. Звичайно, він міг би дати собі раду. Як і кожен, якби обставини змусили.

— Ви нікого не пригадали за цей час, може, з далекого минулого, кого він міг би умовити дати йому притулок?

— Ні,— відповіла місіс Філдінг.— І, щоб вам не доводилось ніяковіти, давайте відразу покінчимо з теорією про іншу жінку. Приховувати будь-що від мене було зовсім не в його вдачі. Звичайно, коли дивитися правді в вічі, він міг у когось закохатися. Але не приховував би цього від мене — якби справді відчув...

Дженінгс кивнув.

— Ми цілком згодні з вами, місіс Філдінг. Та все одно, дякую. А друзі за кордоном? Може, в когось на віллі?

— Ну, звісно, друзі за кордоном є, і місце в них знайшлося б. Та, мабуть, ви вже маєте всі їхні імена. А я просто відмовляюся вірити, що вони здатні вчинити таке зі мною й моїми дітьми. Це навіть уявити собі неможливо.

— Чи не могли б ваші доньки чимось допомогти?

— Навряд. А втім, вони тут. Коли хочете про щось запитати...

— Може, іншим разом? — Сержант усміхнувся, намагаючись пом'якшити наступне питання.— Є ще одна делікатна річ. Дуже шкода, що доводиться завдавати вам стільки клопоту.

Дама зобразила покірливість жестом мучениці: мовляв, якщо обов'язок вимагає...

— Йдеться про спробу намалювати психологічну картину. Я вже розпитував вашого сина. Чи дуже розчарував він батька своїми політичними поглядами?

— І що він вам відповів?

— Я був би вельми вдячний, якби ви спершу висловили свою думку.

Місіс Філдінґ стелула плечима: мовляв, питання скоріше безглузде, ніж "делікатне".

— Якби ж то він нас розумів. Ми воліли б, щоб він думав власною головою, а не... Сподіваюсь, ви розумієте.

— І все-таки, певне розчарування було?

— Спершу чоловіка це трохи засмучувало. Та й мене теж. Але... кожен залишився при своїй думці. Що стосується всього іншого, син це чудово знає, ми дуже пишаємося ним.

— Отже, було б хибно вважати, що рідний син і спадкоємець відмовляється від гарного, затишного світу, збудованого батьком?

Дама аж пирхнула.

— Пітер ні від чого не відмовляється. Йому страшенно подобається наш дім. І наше життя. Хай би що він там казав.— На її обличчі з'явилася дещо зверхня посмішка.— Я певна — ви взяли хибний слід. Всі наші незгоди вже давно минулися. Крім того, у нас — ще двоє дітей. Про це теж не слід забувати. Якщо не зважати на Пітерів флірт з Карлом Марксом, то ми аж надто щаслива сім'я.

Поступово вимальовувалася та сама позиція, що й у міс Парсонс: ця дама теж воліла все приховувати, а не щось прояснювати. Нехай він тут, бо вона наполягла, щоб слідство тривало. Та навряд чи їй потрібна правда, можливо, неприваблива. Це скоріше гра про людське око, ніж відчайдушне прагнення виявити істину. Він питав далі — все намарне. Скидалося навіть на те, що вона знає, де її чоловік, і ховає його від настирливої поліції. Сержанта раптом охопило дивне відчуття, яке ні на чому не ґрунтувалося, крім розчарування власною невдачею, і яке своєю безпідставністю нагадувало думки місіс Філдінг у той вечір, коли зник її чоловік: йому подумалося, що в цю хвилину він повинен, тримаючи в руках відповідний дозвіл, обшукувати цей дім, замість того щоб сидіти у вітальні й чемно розводити теревені. Проте на такий злочин здатна була б зовсім інша жінка, а не ця місіс Філдінг, що ідеально створена для своєї ролі і свого соціального становища, надзвичайно врівноважена і позбавлена будь-якої уяви. Сержант відчув іще одне: гонорові місіс Філдінг завдано глибокої рани. Адже ганьба падала почасти й на неї, і в глибині душі вона надзвичайно обурювалась. Сержант волів би, щоб це обурення прорвалося назовні.

Розмова з доньками була короткою: вони виступили єдиним фронтом з матінкою. Справді, татко іноді виглядав стомленим, страх як багато працював. Але другого такого татка не знайти. Молодша з двох дівчат, Кароліна, яка подорожувала на яхті вздовж берегів Греції, коли Філдінґ зник, додала невеличку — і суперечливу — деталь до батькового портрета. Майже ніхто не знав — "навіть мамуся" — що означало для нього сільське життя і господарство. Тоні (управляючий) просто шаленів через те, що татко всюди стромляв свого носа. Проте їй здається, що він так робив, бо дуже любив своє господарство. Насправді ж він не те що хотів втручатися,— він "ніби жалкував, що він — не Тоні". Тоді чому ж він не покинув Лондон і не перебрався сюди? Цього Кароліна не знала. Вона вважала, що татко був складнішою людиною, "ніж нам усім здавалося". Навіть висловила досі найфантастичніший із здогадів.

— Знаєте гору Афон? Ну, в Греції? — Дженінґс заперечливо хитнув головою.— Ми пропливали повз неї, коли я там була. На тій горі — одні монастирі. Там живуть ченці. Тільки чоловіки. Навіть курей чи корів немає. Тобто я знаю, що це звучить смішно, але, може, він саме у такому десь місці. Де можна побути на самоті.

Та коли зайшла мова про докази того, що батько прагнув усамітнитися, обидві дівчини нічого пояснити не змогли. Те, що їхній брат вважав лицедійством, вони розцінювали як виконання обов'язку й самопожертвування.

Ще через кілька хвилин місіс Філдінґ подякувала сержантові за старанність і, хоч було вже пів на першу, навіть не запропонувала лишитися пообідати. Він повертався до Лондона з відчуттям, цілком слухним, що тільки марно клопоту собі завдавав.

Дженінґс уже й не знав, що далі робити з цією клятою справою. В його списку ще були люди, з якими він мав намір зустрітися, проте навряд чи вони чимось доповнять загальну — загальною неясну — картину. Він відчував, як швидко спадає його детективний азарт і наступає млявість. Незабаром він почне уникати зайвої роботи, замість того щоб

шукати її. Мабуть, є підстави викреслити, наприклад, зі свого списку Ізабеллу Доджсон, Пітерову подругу. Її вже ретельно допитували під час попереднього слідства й нічого корисного не дізналися. Проте сержант запам'ятав, що вона сподобалася його колегам. А гарна дівчина — все-таки якась різноманітність, навіть якщо свідок з неї нікудишній. Кароліна і Франческа, скажімо, мають набагато привабливіші імена, ніж зовнішність.

Ізабелла повернулася з Парижа п'ятнадцятого серпня. Стояла така спека, якої не було вже протягом багатьох років. Сержант надіслав дівчині коротенького листа з проханням подзвонити в Скотленд-Ярд відразу після повернення, і вона зателефонувала шістнадцятого, в четвер, задушливого й спекотного ранку. Дженінгс умовився зустрітися з нею в Хемпстеді, в її квартирі, пополудні.

Ізабелла говорила сухо й байдуже: нічого нового не знає не бачить сенсу в їхній зустрічі. Сержант наполіг на своєму, хоч і припускав, що вона вже розмовляла з Пітером і тільки підспівуватиме своєму приятелю.

Ізабелла сподобалася Дженінгсу відразу, ще як глянув па неї з порога її квартири на Уїллоу-роуд. У неї був трохи спантеличений вигляд, наче вона чекала когось іншого, хоча сержант прийшов, як було домовлено, хвилина в хвилину. Може, дівчина уявляла його старшим і в формі; він теж сподівався побачити куди самовпевненішу дівчину.

— Сержант Майк Дженінгс. Лягавий.

— А, ну звісно.

Тендітна дівчина, звабливе овальне личко, карі очі, чорне волосся; проста біла сукня в голубу смужку, босоніжки... все пасує, але не в цім річ. Він одразу відчув, що перед ним — жива людина, а досі він здивався з якимись мерцями, манекенами. А від дівчини відразу повіяло життям —

і сьогоденним, а не минулим. Вона ж зовсім по пара Пітерові. Дівчина посміхнулась і кивнула кудись на вулицю.

— Може, вийдемо в парк? Ця спека мене гнітить. В кімнаті нічим дихати.

— Згода.

— Хвилинку, тільки візьму ключа.

Дженінгс чекав на вулиці. Сонце ховалося за густим серпанком; задуха, як у лазні. Він зняв свого синього піджака й перекинув через руку. Дівчина вийшла з маленькою сумочкою. Знову обмін стриманими усмішками.

— Вперше сьогодні бачу людину, яка, здається, не відчуває спеки.

— Справді? То тільки здається.

Вони піднялися пагорбом до Іст-Хіт-роуд, перейшли дорогу й лужком спустилися до ставків. Дівчина мала вийти; на роботу аж у понеділок. А поки у видавництві якось, обійдуться без дівчинки на побігеньках. Дженінгс знав про неї більше, ніж дівчина могла собі уявити, бо її перевіряли, поки вона тимчасово була під підозрою, їй двадцять чотири роки, в університеті вивчала англійську філологію, навіть надрукувала збірник дитячих оповідань. Батьки розлучені, мати зараз в Ірландії, вийшла вдруге за якогось художника. Батько — професор Йоркського університету.

— Не уявляю, що я можу вам розповісти.

— Чи бачилися ви з Пітером Філдінгом після повернення?

Вона заперечливо похитала головою.

— Лише розмовляла по телефону. Він тепер за містом.

— Це не допит. Дружня розмова, не більше.

— А ви вже з'ясували?..

— Та майже нічого.— Він переклав піджак на другу руку. За кожним кроком обливаєшся потом — хоч не рухайся.— Я от не зрозумів, як давно ви знайомі з Філдінґами.

Йшли вони дуже повільно. Коли він сказав, що дівчина, здається, не відчуває спеки, то думав про те, яка гарна її сукня. Незважаючи па спеку, її тіло й справді здавалося прохолодним під білою бавовняною тканиною. Надзвичайно тендітна, ніжна, ніби шістнадцятирічна. Та ні — вже доросла жінка, впевнена в собі, хоч у перші хвилини й видалася сором'язливою. Зваблива, солодко пахне французькими парфумами; уникає його погляду, то ковзає очима по траві, то поглядає в далечінь.

— Чотири місяці знайомі. Тобто з Пітером. Зустрілися вперше навесні.

— А з його батьком?

— Двічі чи тричі я була з Пітером у їхньому розкішному маєтку. Потім на якійсь вечірці в лондонській квартирі. Часом вечеряли разом у місті. Як-от минулого разу. Для містера Філдінґа я була просто дівчиною, з якою зустрічається його син. Я справді була з ним ледь знайома.

— Він вам подобався?

Вона посміхнулась, помовчала і відповіла:

— Не дуже.

— Чому?

— Він — консерватор. А мене виховували не так.

— Ясно. І це все?

Дівчина відвела погляд на траву, приховуючи посмішку.

— Не думала, що мені доведеться відповідати на такі питання.

— А я й не думав питати. Самі запрохуетесь.— Вона кинула на нього здивований погляд, наче не сподівалася такої відвертості. Потім ледь усміхнулася.

— Ми маємо всі факти,— вів далі Дженінгс.— Тепер нас цікавить, як думали про Філдінґа.

— Не про нього самого. Про їхній спосіб життя.

— Ваш друг назвав це: лицедійство.

— Так. Тільки вони не грають. Такі вони і є, правда ж?

— Ви не заперечуватимете, якщо я зніму краватку?

— Звичайно, ні. Будь ласка.

— Цілий день мені так хотілося побути десь біля води.

— Мені теж.

— Ну, ось вам і вода. Купайся, скільки хочеш.— Вони саме проходили повз жіночу купальню, оточену стіною дерев та живоплоту. Дженінгс усміхнувся, скручуючи краватку.— А бажаючі можуть і кохатися.

— Лесбіянки? Звідки вам про них відомо?

— У мене тут недалеко було чергування. Хеверсток-Хіл, бували там?

Дівчина кивнула. А він подумав, як усе просто, вірніше, може бути просто... коли говориш навпростець те, що думаєш і знаєш, що живеш нинішнім днем, а не півстолітньою давниною. Добре, коли хтось висловлює те, що ти сам не спромігся сказати. Йому теж не дуже подобався Філдінг і зовсім не подобався його спосіб життя. Ось як. Лінуєшся думати, живеш підказкою, бачиш життєві цінності такими, якими їх показує недільний кольоровий додаток до газети; робиш так, бо треба для начальства, робиш інак, бо вимагає професія, і забуваєш, що є люди, які мислять свіжо й незалежно, які бачать усе наскрізь і нічого не бояться...

Раптом дівчина запитала:

— А правда, що поліцейські б'ють там стариганів за непристойну цікавість?

Питання раптом примусило Дженінгса спуститись на землю. Він був приголомшений більше, ніж показував, і почував себе, паче людина, що обережно намагалася використати когось для своєї мети, а той хтось одним простіш ходом розбив усю її комбінацію.

— Можливо, не знаю.— Дівчина йшла, дивлячись під ноги. По хвилі Дженінгс додав: — Особисто я пригощаю їх чаєм.— Однак вона помітила паузу.

— Пробачте. Мені не слід було про це питати.— Вона скоса глянула на нього.— Ви якраз не дуже схожі на поліцейського.

— Нічого, нам не звикати.

— Просто я колись чула... Я не хотіла...— Вона скрушно хитнула головою.

— Та нічого. Для нас це звичайні речі. Загострена реакція.

— Я вас перебила.

Дженінгс закинув піджак на плече, розстебнув ґудзик па сорочці.

— Зараз ми намагаємося з'ясувати, чи міг він розчаруватися в такому способі життя. Ваш друг сказав мені, що батькові бракує мужності — мужності або уяви, щоб відмовитися від такого життя. Ви згодні з ним?

— Пітер так сказав?

— Я повторюю його слова.

Дівчина помовчала.

— Іноді він був паче десь в іншому місці думками. Розумієте? Все робив якось нещиро, ніби прикидався.

— Далі?

Вона знову помовчала.

— Небезпечний — не те слово. Скоріше... надто отриманий. Може, краще сказати — одержимий. Тобто, коли він себе в чомусь переконає,

ніхто його не зупинить.— Вона докірливо стукнула себе по лобі.— А, я все не те кажу. Дивно, що Пітер...

— Кажіть далі.

— Ну, в його батькові була якась внутрішня напруженість, жорстокість. Ні, сміливості йому б вистачило. І ще оцей його вигляд. Ніби він сам собі чужий. І уяви йому не бракувало.— Вона скривилася.— Ось вам вигадки детектива-любителя.

— Ні, чому ж. Дуже цікаво. А в той останній вечір? У нього теж був такий вигляд? Дівчина заперечливо хитнула головою.

— Просто на диво, він був куди веселіший, ніж звичайно. Власне... я сказала веселіший. Взагалі-то він був не з веселих. Може...

— В гарному настрої?

— Принаймні це було щось більше, ніж просто привітність.

— Поводився як людина, яка на щось зважилась? І від серця відлягло?

Дівчина обмірковувала сказане, не піднімаючи очей. Йшли вони дуже повільно, наче ось-ось збиралися повернути назад. Нарешті вона заперечливо похитала головою.

— Слово честі, не знаю. Певна, що ніякого потаємного хвилювання не було. І нічого прощального в поведінці.

— Навіть коли прощалися?

— Мене він поцілував у щоку, Пітера, здається, поплескав по плечу. Точно не пригадую. Але якби він повадився якось незвично, я помітила б. Хіба що настрій у нього був трохи незвичний. Пам'ятаю, Пітер навіть щось зауважив, мовляв, батько лагідніше на старість. І справді, він робив усе, щоб нам було приємно.

— А взагалі він таким не був?

— Я не те хотіла сказати. Просто... цього разу він був щирішим. Може, під впливом Лондона. А там, у маєтку, оця відчуженість помітна. Принаймні мені так здавалося.

— Усі інші якраз вважають, що там він почував себе щасливішим.

Вона знову замислилась, потім промовила, підбираючи кожне слово:

— Так, йому подобалося це показувати. Можливо, з родинних міркувань. Мовляв, такий я en famille³.

— А тепер я мушу поставити вам дуже неделікатне питання.

— Ні. Цього не було.

Вона відповіла так швидко, що Дженінгс засміявся.

— Ото пощастило мені на свідка.

— Я чекала цього питання.

— Невже ніколи ні поглядом, ні?..

— Чоловіки поглядають на мене або відверто, або нишком. Він нишком не поглядав. Я певна.

— Я не про те, чи він з вами загравав. Але, може, у вас було відчуття, ніби...

— Нічого певного.

— Отже, щось таки було?

— Та ні. Справді нічого. Гадаю, це просто мої вигадки. Шосте чуття, словом, нісенітниця.

— Може, мені стати на коліна?

Вона скривила губи, але нічого не сказала. Вони піднімалися стежкою в напрямку Кенвуда.

— Якось неприємне враження? — допитувався Дженінгс.

Дівчина ще повагалася, потім заперечливо хитнула головою. Її чорне волосся привабливо кучерявилося на оголеній шиї.

— Я не любила залишатися з ним наодинці — ось що. Але один чи два рази випало. Може, тут грала якусь роль його звичка політика — намагання всіх зачарувати. Пітер — той завжди сам не свій робився. Зустріч з батьком викликала в ньому хімічну реакцію.

— Тобто?

— Тобто він нервував, ставав дибки. Не те, щоб вони сварилися, як бувало, очевидно, раніше. Все було дуже чемно. Ви про це не повинні нічого говорити. Йдеться про мої особисті враження. Фактів ніяких.

— А з дружиною у нього було все гаразд, на ваш погляд?

— Так.

— Ви відповіли не без вагання.

Дівчина знову втупилася в землю. Вони все ще піднімалися вгору трав'янистим схилом.

— Батьки розлучилися, коли мені було п'ятнадцять. Я відчувала... якийсь ледь вловимий натяк на те, що не все гаразд. Так буває, коли подружнє незлагода факт, а від дітей приховується. Коли стосунки в людей міцні, вони не бояться й посваритися, знають, що не ступлять на тонку кригу. Правда, Пітер казав, що його батьки завжди жили в злагоді: ніколи не чув, щоб вони сварилися. Завжди до всіх обличчям, до всіх фасадом. Мені тільки й видно було, що цей незмінний фасад.

— У вас ніколи не було розмови по щирості з місіс Філдінг?

— Ні. Ще б чого.— Вона скривилася.— Тільки про дрібнички.

— А от те, що ви не любили залишатися з ним наодинці...

— Це все таке непевне, нема про що й балакати.

— Є: ви вже довели, що здатні на телепатію.— Дівчина посміхнулася, не розтуляючи уст.— Ваше неприємне враження було пов'язане якось із ним як з чоловіком?

— Він щось стримував у собі. Щось...

— Кажіть. Навіть, якщо це здається вам безглуздом.

— В мене було таке враження, ніби він ось-ось мені в чомусь зізнається, раптом у нього нерви не витримають. Боялася без будь-якого приводу. Не можу пояснити.

— Він здавався нещасливим?

— Ні, не те. Просто він наче роздвоювався. Все це дрібниці, та й фактів у мене ніяких.— Вона стенула плечима.— Та коли він зник, мені здалось, що до цього йшлося. Я не відчула подиву, який мала б відчути.

— Гадаєте, "отой інший", що був у ньому, дуже відрізнявся від того, кого всі знали?

Вона ствердно кивнула, але повільно й неохоче.

— Був кращим чи гіршим?

— Здається, чеснішим.

— Він ніколи не казав чогось такого, що свідчило б про зміну політичних поглядів? Полівіння?

— Напевно ні.

— Чи ставився він прихильно до вас як до майбутньої невістки?

Дівчина ніби трохи зніяковіла.

— Я ще не збираюся заміж. У нас із Пітером дещо інші взаємини.

— Його батьки це розуміли?

— Знали, що ми спимо разом. Коли я бувала з ним у Тетбері, обходилося без церемонії з окремою кімнатою.

— У приязному ставленні Філдінґа до вас було щось неприємне? Чи, може, я спрощую?

Раптом вона глянула йому прямо в очі, ніби намагаючись збагнути, з ким має справу. Потім відвела погляд.

— Може, посидимо трохи? Під отим деревом? — І, не чекаючи відповіді, вела: — Я дещо від вас приховала. Є одна річ, про яку слід було сказати вам раніше. Тобто поліції. Це дрібниця. Але вона може допомогти вам краще зрозуміти те, що я намагаюся сказати.

І знову її легка посмішка утримала його від зайвих слів.

— Будь ласка. Спочатку сядьмо.

Вона сіла, підібгавши під себе ноги по-турецькому, наче дитина. Дженінґс вийняв з кишені піджака сигарети, але дівчина заперечливо хитнула головою, і він знову сховав їх. Сів навпроти неї, потім ліг, зіпершись на лікоть. Пожухла трава. Ні повіву вітерцю. Він бачив перед собою лише простеньку білу сукню в голубу смужку, опуклість грудей, світлу шкіру з легким оливковим відтінком, карі очі, а над ними — лінію чорного волосся. Дівчина вирвала суху травинку, почала крутити її в пальцях.

— Коли ми збиралися на ту останню вечерю... — Вона з усмішкою глянула на Дженінґса.— Тайна вечеря — правда, схоже? Так-от, кілька хвилин ми були з ним удвох, поки прийшов Пітер. Він затримався в коледжі через якийсь студентський мітинг. Містер Філдінґ ніколи не запізнавався. Ну, от. Він спитав, чим я займалася протягом тижня. Ми зараз перевидаємо забуті романи з минулого століття. Знаєте, така ілюстрована сентиментальщина. Заробляємо на моді. Я відповіла, що

читаю ось такі романи.— Вона намагалася розщепити нігтем травинку.— Власне, про це я й хотіла вам сказати. Я згадувала при ньому, що наступного дня збираюся в читальний зал Британського музею — лишилося прочитати ще один такий роман.— Дівчина глянула на сержанта.— А вийшло так, що не пішла. Але йому сказала, що піду.

Дженінгс відвів погляд.

— Чому ви нам про це не сказали?

— Якщо я відповім: "Бо мене ніхто не питав", це буде достатнім виправданням?

— Тільки не для такої розумної дівчини. Вона знову зосередилася на стеблині. — Ну, тоді, вважайте, злякалася, гаразд? До того ж я знаю, що ні в чому не винна.

— Він звернув увагу на ваші слова?

— Ніякої. Я сказала про це між іншим. Більше розповідала про книжку, яку читала того дня. От і все. Потім прийшов Пітер.

— І ви такі не були в музеї?

— Ні, треби було терміново читати верстку. Я просиділа над нею всю п'ятницю у видавництві.— Дівчина знову підвела на нього очі.— Можете перевірити. Вони мають пам'ятати, що тоді робилося у видавництві.

— Уже перевірили.

— От і добре.

— Перевірили всіх, де хто був того дня, починаючи з після обіду.— Сержант сів і задивився на Хайгейт Хіл.— Якщо ви ні в чому не винні, навіщо було мовчати?

— З особистих міркувань.

— Можна мені їх знати?

— Це стосується Пітера. Якийсь час ми вже майже не зустрічаємось. Почалося ще до тієї вечері. Власне, до Тетбері ми тоді не поїхали, бо я відмовилась.— Дівчина глянула на сержанта, ніби хотіла впевнитись, чи він зрозумів її. — Я відчула, що він запрошує мене туди, ніби, як ви сказали, майбутню невістку для батька. А принадою було те саме життя, яке він нібито ненавидів. Мені це не сподобалось. От і все.

— Але ж ви намагалися його захистити?

— Випадок з батьком геть вибив його з колії. І я подумала... Хай би що я сказала, все здаватиметься підозрілим, та ще перед місіс Філдінг'. Я знаю, що ні в чому не винна. Але не певна, що й інші про це знають. Крім того, не розуміла, та й тепер не розумію, що цей факт вам дає.

— Ну, а якщо він справді хотів з вами там зустрітись, то навіщо?

Вона сіла боком до Дженінгса, обхопивши руками коліна.

— Спочатку я гадала, що це якось пов'язано з моєю роботою у видавництві. Але я там ніхто. І він це знав.

— Ви маєте на увазі мемуари, може, анонімні? Вона похитала головою.

— Я не бачу тут ніякого сенсу.

— І все-таки треба було нам сказати.

— Ваш попередник не пояснив, що йому потрібно. А ви пояснили.

— Дякую. І все ж ви повелися негарно.

— Каюсь.

Дженінгс глянув на її похилену голову і приховав посмішку.

— А це відчуття, що він хотів вам щось сказати, ґрунтувалося лише на цьому, чи виникло раніше?

— Є ще одна невеличка деталь. Якось у червні, в Тетбері, він повів мене до стайні показати нові денники. То був лише привід, щоб виказати мені свою прихильність. Висловив задоволення з того, що Пітер і я гарна пара і що він радий мати когось поруч із почуттям гумору. Й додав: "Таких людей дуже не вистачає, особливо нашому брату політику.— Останні слова вона вимовила повільно, ніби диктувала їх.— Я точно запам'ятала. Слово в слово. Потім зауважив: іноді забуваєш, що на життя можна подивитися й з іншого боку. Це все — він ніби дав мені зрозуміти, що не вважає себе взірцем, розуміє, що Тетбері — непідходяще для мене середовище і що він не зневажає мого оточення, як це мені, можливо, здається.— Потім додала: — Все це миттєві, дуже непевні враження. Та й час уже минув. Може, я заднім числом усе перебільшую, надаю їм якогось значення.

— Пітер, очевидно, нічого не знав про музей?

— Якось не згадалося. На щастя. Пітер не любив зайвий раз згадувати, що я сама заробляю собі на хліб.

Дженінгс відзначив подумки, що вона говорить про Пітера в минулому часі.

— А якби знав — повірив би вам?

— А ви вірите?

— Інакше ви не були б зараз тут. І не розповідали б мені все це.

— Мабуть, так.

Дженінгс знову ліг, спершись на лікоть, й почав прикидати, як далеко можна заходити, задовольняючи особисту цікавість під прикриттям службового обов'язку?

— Схоже на те, що в цього Пітера в голові добряча каша.

— Навпаки. Незмішані складові частини. Як олія й вода. Дві істоти в одній людині.

— У батька вдався?

— Тільки у Пітера це все — як на долоні.— Вона говорила, злегка погойдуючись, нахиливши голову й обхопивши руками коліна.— Знаєте, буває, люди живуть з претензіями: лакеї прислугують за столом і таке інше. У мене це викликає відразу, але принаймні тут усе природно. Ось Пітерова мати.— Дівчина стенула плечима.— Вона справді господиня старої закваски — по обіді лишає джентльменів самих за вином та сигарами.— Дівчина знову скося поглянула на сержанта.— Але його батько — то зовсім інше. Він був явно не дурень, дарма що консерватор.

— Він бачив усе наскрізь?

— Бачив, але був надто розумний, щоб це показувати. Тобто ніколи не глузував з того, що бачив. Не вибачався, як то часом буває. Крім єдиного випадку, коли мені прохопився. Тут якась суперечність. Я не

можу її пояснити.— Вона посміхнулася до сержанта.— Все це таке примарне. Не знаю, навіщо завдаю вам стільки клопоту своїми розповідями.

— Можливо, тому, що знаєте — я розриваюся між необхідністю заарештувати вас за приховування свідчень і бажанням запропонувати вам чашку чаю в Кенвуді.

Дівчина відповіла посмішкою й опустила очі. Помовчали.

— Ви завжди служили в поліції?

Дженінгс сказав, хто його батько.

— І вам подобається?

— Що — бути прокаженим для вашого покоління?

— Я питаю серйозно.

Сержант стенив плечима.

— Ця справа не подобається. Ніхто не хоче, щоб її довели до кінця. Не чіпай лиха... Між нами кажучи.

— Як це, мабуть, гидко. Сержант усміхнувся.

— Я збагнув це лише сьогодні,— сказав він і відразу ж додав: — Це не комплімент. Ви справді перша людина, яка допомогла мені хоч щось зрозуміти.

— Ви так і не наблизились до розгадки?

— Навпаки, віддалився. Правда, у ваших здогадах дещо вимальовується. Майже те саме говорив іще один свідок, тільки не так докладно.

Вона обізвалася лише після хвилинного мовчання.

— Я шкодую, що сказала таке про поліцейських. Що вони б'ють декого.

— Нічого. Це справді трапляється. У поліцейських теж є маленькі доньки — от вони часом і перегинають палку.

— Ви дійсно відчуваєте себе прокаженим?

— Іноді.

— Всі ваші друзі теж поліцейські?

— Не в тім річ. Я маю на увазі саму роботу. Роль представника влади, бюрократа. Підкоряєшся людям, яких не завжди поважаєш. І сам собі не господар.

— Це вас турбує?

— Коли я зустрічаю когось, хто мені подобається і хто здатний бути самим собою.

Вона задумливо дивилася вдалину.

— Може, через це ви колись кинете службу?

— Через що?

— Через те, що не сам собі господар.

— Чому ви питаєте про це?

— Так, просто...— Вона стенула плечима.— Дивно від вас таке чути.

— Чому?

Хвилину вона мовчки дивилася на нього, потім опустила очі.

— У мене є своя теорія. Щодо цього випадку. Але в ній дуже багато фантазії.— Дівчина посміхнулася.— Літературної. Якщо хочете почути, продаю за чашку чаю.— Вона помахала сумочкою.— Я не взяла грошей.

Дженінгс підвівся й простягнув дівчині руку.

— Я пригощаю.

Вони рушили до дерев, що оточували Кенвуд Хаус. Дівчина дотримувалась умови: спочатку чай, потім теорія. Тим часом вони розмовляли, як зовсім незнайомі люди, що зустрілися випадково. Говорили про роботу, про те, що професія детектива і літератора має свої негативні сторони, які ховаються за блискучим фасадом. Дженінгс сказав, що знає про її дитячі оповідання, і тоді вона звірилась йому у своїй мрії — писати для дорослих. Зараз працює над романом. Робота посувається повільно, доводиться багато переробляти заново. Дуже важко зрозуміти, чи ти письменник, чи просто жертва прищепленої любові до літератури. Обоє подумки дивувалися, що в їхній роботі так багато спільного, незважаючи на те, що вони вирости в різному культурному середовищі. У черзі за чаєм Дженінгс став позаду свого свідка, розглядаючи її волосся, ніжну шию над вирізом сукні, голубі смужки на її білому, наче борошно, тлі і думав, що треба якось запросити Ізабеллу на побачення поза службою. З дівчатами в нього не було ніяких труднощів. І коли його щось стримувало тепер то принаймні не

брак певності в собі, не класова приналежність і не різниця в культурному вихованні. Причина була психологічна. Дженінгс усвідомлював — незважаючи на помилку, якої дівчина припустилася, що було своєрідним виявом чесності,— він має справу з людиною, яка краще за нього орієнтується у всіх тонкощах людських почуттів і особистих взаємин. До того ж якщо оглядатися на традиції, то вони одне одному не пара (а коли вона з прогресивних інтелігентів, виникне ще й політична перепона), бо, за Дженінгсовим власним висловом, по відношенню до цієї дівчини він був прокаженим. В ній він побачив те, чого бракувало йому самому: ніби вона — чомусь саме вона — могла засіяти душевну пустку, вказати йому потрібний напрямок у житті. Одне слово, в ній він побачив щирість. Давно вже не охоплювала його така жага кохання. І все таки він мудро вирішив зачекати.

У кутку знайшовся вільний столик. Цього разу дівчина взяла запропоновану сигарету.

— Ну, розповідайте.

— Ніякої реальності. Все — чистий вимисел. Ізабелла сиділа, кусаючи губи, на яких не було й сліду помади. Чекала, що він скаже.

— Це і є розгадка?

— Ні, паралельний хід думок. Уявімо, що історія з Філдінґами, навіть те, що ми з вами отут сидимо, це — детективний роман. Гаразд? Десь хтось пише про нас, але насправді ми не існуємо. Він чи вона вирішує, хто ми, що робимо, все, що нас стосується.— Вона крутила в руках чайну ложечку. Підвела погляд: в карих очах іскрилися смішинки.— Ви встигаєте за моєю думкою?

— Ледве-ледве.

— Будь-яка історія мусить мати свій кінець. Не можна, щоб таємниця залишилася нерозгаданою. Якщо ви — автор, то маєте щось вигадати.

— Та я майже місяць...

— Так. Але то в реальному житті. В тім-то й різниця. Одне діло — я маю не досить фактів, отже, не можу зробити ніяких висновків; інше — я маю не досить фактів, проте мушу знайти якесь рішення.

Дженінгс відчув, що своїми міркуваннями дівчина порушує тверду логіку. Отже, і в неї є недолік: схильність до порожнього розумування. Якби перед ним був хтось не такий привабливий, це, може, й дратувало б. А тут він навіть відчув якийсь спад внутрішнього напруження. Посміхнувся.

— Ми теж граємо в таку гру. Та не зважайте. Вона прикусила губу.

— Пропоную обійтися без *deux ex machina*. Це не справжнє мистецтво. Дешевий прийом.

— Ви б краще...

Дівчина широко посміхнулася.

— Бог з машини. З грецької трагедії. Коли не вдається логічно завершити твір, в дію вводиться якась зовнішня сила. Скажімо, негідника убиває блискавка. Або йому на голову падає цеглина. Ясно?

— Вважайте, що я отямився і слухаю.

— Звісно, історія з Британським музеєм могла бути простим збігом обставин. Але що, коли той, хто зник, справді вирішив зустрітися з тією дівчиною? А не знайшовши її в читальному залі, він міг би, волею автора,

зателефонувати їй до видавництва. В її поведінці не все ясно. Невідомо, що вона робила від пів на шосту, коли закінчила роботу, до восьмої, коли разом з Пітером Філдінґом з'явилася на паскудну вечірку.

Дженінґс раптом відчув, що взагалі перестає будь-що розуміти. Його дратують — отже, він подобається? Або з нього глузують — отже, не подобається?

— Виходить, вони зустрілися?

Вона застережливо підняла палець.

— Автор міг би зробити так, щоб вони зустрілися. Тоді це мало б статися несподівано, інакше, враховуючи вдачу містера Філдінґа, все було б набагато краще сплановано. Він сказав би їй щось таке... наприклад: "Я не витримав напруження такого двоїстого життя і не знаю, до кого звернутися по допомогу, а ви здаєтеся мені цілком симпатичною і розважливою дівчиною, ви..."

— І ця розважлива дівчина отак усе мені й розповіла б?

— Лише якщо вона певна, що це неможливо довести. А для такої певності в неї є підстави. Навіть тепер поліція явно не підозрює, що така зустріч була можлива.

— Не зовсім так: не мала даних.

— Це те ж саме.

— Гаразд.

— Адже вона могла просто пожаліти його? Спущена людина, доведена до розпачу, звиряється у своїй безпорадності. Все це

надзвичайно складно описати, але можна. А ця дівчина, до речі, пишається своєю незалежністю, умінням розбиратися в людях. І не забувайте, що вона зовсім чужа тому світові, від якого він тікає.— Реальна дівчина крутила в руках пластмасову ложечку і дивилася на сержанта вже без посмішки, допитливо.— Сексуального підтексту тут немає. Вона чинить так, бо в неї добре серце. Та й послуга дрібна. Просто допомагає йому сховатися па кілька днів, поки він влаштує свої справи. А вона така: від рішень своїх не відступається і ніхто з неї нічого не витягне, навіть меткий молодий поліцейський, який пригощає її чаєм.

Він розглядав свої чашку й блюдце.

— А ви часом не?..

— Це просто один з авторських варіантів.

— Переховувати людину не так-то просто.

— Ет...

— А надто якщо все в них вийшло несподівано й вони ге встигли заpastися грішми. І якщо самі вони так діяти не звикли. — Тонке спостереження.

— Крім того, і характер у неї не такий, по-моєму.

— Не такий зухвалий?

— В неї багатша уява.

Вона відхилилася назад, сперлась на лікоть, усміхнулась.

— Отже, нашому авторові доведеться викреслити такий кінець?

— Якщо він має кращий.

— Має. Дозвольте ще одну сигарету?

Дженінгс потримав вогонь. Припаливши, вона подалась уперед, спершись підборіддям на руки.

— Як ви гадаєте, що найбільше вразило б автора, якби він зараз перечитав свій твір?

— Йому взагалі не слід було його писати.

— Чому?

— Він забув дати читачеві хоч якийсь пристойний ключ для розгадки таємниці.

— А може, варто озирнутися на головного персонажа? Знаєте, вони, буває, живуть самотійним життям.

— І замітають усі сліди?

— Змушуючи автора з цим рахуватися. Словом, герой сам вирішив свою долю: зник, як у воду пірнув — і лишив автора ні з чим. І без розгадки.

Сержант усміхнувся.

— Бачите, письменники можуть писати, як їм заманеться.

— Тобто в детективних історіях має бути все пояснено, цього вимагає жанр?

— Цього вимагає умовність.

— Отже, якщо наша історія не підкоряється літературним умовностям, то, може, вона просто ближча до життя? — Вона знову прикусила губу.— Не кажучи вже про те, що таке сталося насправді. Отже, так воно і є.

— Я майже забув про це.

Вона виставила своє блюдце і струсила в нього попіл.

— Отже, нашому авторові не залишається нічого іншого, як переконливо пояснити, чому головний персонаж штовхнув його на такий страшний літературний злочин — піти наперекір усім законам жанру? Шкода бідолаху,— сказала вона.

Сержант відчув, яка прірва їх розділяє: людей, що живуть ідеями, і людей, що перебиваються фактами. В ньому піднялося навіть невиразне відчуття образи: ось він тут сидить і вислуховує всілякі вигадки. А в уяві малювалося її тіло. Вона лежить на ліжку, чарівна й зваблива. На своєму ліжку. Взагалі на ліжку. Де завгодно. Соски грудей під тонкою тканиною сукні. Такі тендітні руки, такі жваві очі.

— І ви знаєте це пояснення?

— Його життя мало свого автора в певному розумінні. Не людину, ні, — систему, світогляд. Його було створено і зроблено літературним персонажем.

— І що з того?

— Він ніколи не помилявся. Завжди казав правильні слова, носив належний одяг, відповідав потрібним уявленням. Правильний з великої літери. Всюди грав певну роль. У Сіті. В маєтку. Покірний і надійний член

парламенту. Врешті-решт у нього не залишилося свободи ні в чому. Ніякого вибору. Роби те, що велить система.

— Але ви вже нападаєте на...

— Проте в ньому слід шукати чогось незвичайного, коли вже його вчинок такий незвичайний.

Сержант ствердно кивнув. Тепер дівчина намагалась уникати його погляду.

— І ось він все це усвідомив. Може, не відразу. Поступово. Крок за кроком. Усвідомив, що він чиєсь творіння, вигаданий персонаж. Все для нього розплановано. Все визначено наперед. Він — всього-на-всього жива скам'янілість. Марно чекати, що він змінив свої погляди. Що Пітерові пощастило його переконати, що Сіті раптом здалося йому огидним гральним клубом для багатіїв, яким воно, власне, і є. Мабуть, він звинувачував усе і всіх разом. За те, що з нього зробили манекена. За те, що в усьому обмежували. Тримали в шорах. Вона струсила попіл із сигарети.

— Ви бачили його альбоми?

— Які альбоми?

— Вони зберігаються в його бібліотеці в Тетбері. Голуба сап'янова оправа, золоте тиснення, ініціали, дати. Альбоми газетних вирізок з часів його юридичної практики. Репортажі "Тайме" і таке інше. Кожна дрібничка. Навіть вирізки з місцевої газетки про благодійні базари і ще бозна-що.

— Хіба це щось незвичайне?

— Цим більше займаються актори. Або письменники. їх переслідує непереборне бажання знати... що їх визнають.

— Далі.

— А насправді це від страху. Перед невдачею, перед невідомістю. Та тільки письменники й актори — більшість із них — можуть жити майбутнім, плекати вічний оптимізм. Наступна книжка буде шедевром. Наступна роль викличе сенсацію.— Дівчина підвела погляд на Дженінгса — сповнений переконаності й водночас оцінюючий.— З другого боку, кожен з них живе у відверто цинічному світі. Ніхто не вірить чужій репутації, а надто високій. В певному розумінні, так навіть і здоровіше. Проте він був не такий. Консерватори ставляться до успіху дуже серйозно, визначають точно. Ніяких знижок. Він мусить забезпечити собі суспільне становище. Статус. Чини. Гроші. А місць нагорі надто мало. Треба стати прем'єр-міністром,

знаменитим юристом або мультимільйонером. Інакше — катастрофа. — Помовчавши хвилину, дівчина вела далі: — Згадайте Івліна Во. Жахливий торі і сноб. Але він мав гострий розум, був дуже дотепний. Уявіть собі іншого на його місці, людину зовсім не таку обмежену, якою вона здається, але без тих запобіжних клапанів, що їх мав Івлін Во. Ні тобі блискучих книжок, ні католицизму, ні дотепності. Не п'є, не дозволяє собі ніяких вибриків у приватному житті.

— Тобто такого, як тисячі інших?

— Не зовсім. Адже він зважився на те, на що не зважились тисячі інших. Отже, він страждав набагато більше, ніж вони. Почувався невдахою, людиною, що потрапила в пастку. Довкола все стандартне, пристосоване до свого середовища, тож йому ще й доводилося вдавати із себе щасливого. Ніяких творчих здібностей, Пітер казав мені. Навіть адвокат із нього вийшов такий собі: вузький спеціаліст, не більше. А коло його культурних інтересів! Якось він сказав мені, що цікавиться

історичними біографіями, життєписами видатних людей. А ще й театром щиро захоплювався. Мені відомо все це, бо більше нам і розмовляти не було про що. Захоплювався Уїнстоном Черчіллем — найбільшим лицеміром з них усіх.

В сум'ятті думок сержантові пригадався спогад міс Парсонс: у сорок п'ятому році Філдінґ мало не проголосував за лейбористів. Зрештою, одне одному не суперечить. Він сказав:

— Ну, і що ж...

— Далі він усе більше й більше почуває себе другорядним героєм поганої книжки. Навіть власний син зневажає його. Отже, він — слухняний автомат, верхнє коліщатко у фальшивому механізмі. З вигляду — мало не на вершині успіху, а перед самим собою — жалюгідна маріонетка.

Її палець виводив на столі невидимі візерунки: квадрат, коло з точкою в центрі. А сержантові було цікаво, чи має вона на собі що-небудь під сукнею. Він уявляв, як вона сидить у нього на колінах, обхопивши його руками за шию, як завдає солодких мук, як він міцно стискає її в своїх обіймах. Закохатися — значить раптом відчутти те, чого ніколи не відчував з іншою.

— Та одного дня він збагнув, як можна зупинити це гниття і покласти край своїм стражданням. І водночас досягти своєрідного безсмертя.

— Зникнути?

-Люди ніколи не забувають незбагненного. Таємниця — найдовговічніша річ на світі.— Вона підняла пальчик, що малював візерунки, від стола й піднесла вгору.— За умови, що вона назавжди залишиться нерозгаданою. Якби натрапили на його слід, знайшли його,

все б розпалося. Вія знову зайняв би своє місце в книжці, автор знову взявся б до роботи. Нервовий розлад. Божевілля. Що завгодно.

Дженінгс відчув якесь зрушення. Добуті раніше окремі докази почали зливатися в одне ціле, і тепер слухати дівчину означало те саме, що й розуміти її. Дзенькіт посуду, гамір голосів, задушлива спека — все це кудись відступило. Лише один сумнів не давав йому спокою, але сержант намагався не відволікатись.

— Отже, його нема й не буде?

— Як бога,— усміхнулася дівчина.

— Як ви сказали?

— У теологів є таке поняття: *Deus absconditus*, тобто бог незримий, зниклий. Нема його — і нема. Ось чому він і не забутий.

Він знову пригадав розмову з міс Парсонс.

— Ви маєте на увазі, що він наклав на себе руки?

— Готова закластися па що завгодно. Він підняв і опустив очі.

— А цей ваш автор — у нього і цей варіант розроблений?

— Навіщо вам деталі? Я пропоную роз'яснення.

Сержант помовчав, потім перехопив її погляд.

— На жаль, мене хвилюють саме деталі. Вона примружилась.

— Тоді черга ваша. Таким займається ваше відомство.

— Ми вже обмірковували це з усіх боків. Нехай він міг кинутися з нічного порома в Ла-Манш. Ми перевіряли. Пороми переповнені, на палубі юрми людей. Ніякої можливості.

— Даремно ви його так недооцінюєте. Він би зміркував, що це надто великий ризик: помітять.

— Приватні човни не зникали. Теж перевіряли. Дівчина зиркнула на сержанта з-під брів: лукаво, по-змовницькому — і відразу ж скромно опустила очі.

— Я могла б вам назвати підходяще водоймище. І вельми приватне.

— Де?

— В лісі за Тетбері-Хол. Його називають озером. Це просто великий ставок. Але, кажуть, дуже глибокий.

— Як він міг би дістатись туди непоміченим?

— Місцевість довкола Тетбері йому добре знайома. Він володіє там великими угіддями; полює. Вибратися з Лондона — і не знайдеш.

— А решта відстані? Як він вибрався?

— Може, переодягнувся, щоб його не впізнали? Таксі навряд би взяв. І в поїзд не сів би. Може, автобусом?

— Пересадок до біса.

— А він не поспішав. Йому не можна було з'являтися поблизу від свого дому, поки не споночіє. Може, зійшов на зупинці раніше за кілька миль? А потім навпростець? Він любив прогулятися пішки.

— Треба ж було якось утопитися. І щось важке мати при собі, щоб тіло не виплило.

— Скористався чимось надувним? Матрацом? Автомобільною шиною? А потім, коли відплив досить далеко від берега, випустив повітря...

— Ви мені якісь жахи розказуєте.

Вона посміхнулася і, відкинувшись назад, склала руки на колінах. Потім підвела очі на Дженінгса й недбало кинула:

— А я уявляю себе Агатою Крісті.

Під його поглядом дівчина пустотливо опустила очі, наче грішник, що розкаюється.

— Як вас розуміти — серйозно, чи як?

— Я багато думала про цей випадок, поки була в Парижі. А все через ту історію з Британським музеєм. Ніяк не могла збагнути, навіщо йому знадобилося зустрітися зі мною. А як ні, то нащо було так ризикувати? Він міг випадково натрапити на мене. Та й до читального залу просто так не зайдеш — потрібна перепустка. Перевіряли?

— Розмовляли з кожним, хто тоді чергував.

— Так-от, тепер я гадаю, що то був своєрідний знак. Він не збирався зустрічатися зі мною, але чомусь хотів, аби я знала, що причетна до його рішення. Може, через Пітера. Або мала бути якась причина, що він її пов'язував зі мною.

— Якийсь неприйнятний для нього вихід із становища?

— Можливо. Тут не в Мені річ, я не така вже й незвичайна — хіба що в його світі. Гадаю, своїм вчинком він бажав просто сказати, що хотів би поговорити зі мною, увійти в мій світ. Але ні, не міг.

— А чому Тетбері-Хол?

— Все пасує. Як в Агати Крісті. Місце, де ніхто не шукатиме. І ніякого клопоту. Він був дуже акуратний, терпіти не міг безладу. А тут — на власній землі, не треба прокрадатися в чужі володіння. Все одно, що застрелитися в кімнаті, де тримав мисливську зброю.

Сержант глянув їй в очі.

— Мене турбує ще одне. Оті ваші дві години після роботи.

— Я пожартувала.

— Але вдома вас не було. Місіс Філдінґ намагалася зв'язатися з вами по телефону.

Дівчина посміхнулася.

— Тепер моя черга спитати: ви це серйозно?

— Скоріше для повної ясності.

— А якщо я не скажу?

— Свого автора підведете.

— Аж ніяк; все відповідає його задуму. Мало виконувати свій обов'язок, потрібна ще й інтуїція.

Дівчина жартувала, проте водночас і випробовувала його: бо саме це йому й слід було тепер зрозуміти. А й справді, за останні півгодини кримінальна справа ніби розтанула. Не те, щоб він погодився з гіпотезою дівчини. Просто він, як і всі інші, але по-своєму, зрозумів, що далі розгадувати нема чого. Подія сталася. Розщеплювати її на деталі, намагаючись з'ясувати, що до чого,— немає сенсу. Зате є сенс у цьому жвавому личку з карими очима, насмішкувато-допитливими; не втратити б його. Він хотів схитрувати, знайти привід продовжити розмову з нею, але потім відмовився від свого наміру. Лише посміхнувся й опустив очі.

Дівчина лагідно промовила:

— Мені треба йти. Якщо тільки ви не збираєтесь заарештувати мене за ясновидіння.

Дійшовши до знайомого будинку на Уїллоу-роуд, вони зупинилися на доріжці одне проти одного.

— Ну, от.

— Дякую вам за чай.

Він глянув під ноги, змушуючи себе триматися офіційно.

— Ви маєте мій номер телефону. Коли раптом щось...

— Надумаю... крім дурної фантазії?

— Ні, не те. Мені було дуже цікаво.

Запала коротка мовчанка.

— Треба було прийти у формі. Тоді я не забула б, хто переді мною.

Він завагався, потім простягнув руку.

— Бувайте здорові. Іншим разом будьте обачніші. А ваш роман я куплю, коли він вийде.

Дівчина відповіла коротким потиском руки їй, склавши руки на грудях, запитала:

— Котрий?

— Той, про який ви розповіли.

— Є ще один. Про вбивство.— Вона дивилася на вулицю повз його плече.— Ідея тільки зароджується. Коли б знайшовся хтось, хто проконсультував би мене щодо технічних деталей...

— Таких, як поліційна процедура?

— І подібних. Щоб розповів про поліцейську психологію.

— Ну, це не так уже й важко.

— Гадаєте, що хтось?..

— Я знаю одного такого.

Дівчина виставила ліву ногу вперед, і, все ще тримаючи руки на грудях, почала уважно роздивлятися свою босоніжку.

— А він не зміг би прийти завтра ввечері?

— Де ви звикли вечеряти?

— Мені більше подобається готувати самій.— Вона підвела на нього очі.— Коли я не на роботі.

— Сухе біле? Годині о восьмій?

Вона ствердно кивнула й закусила губу, злегка усміхаючись, хоча на обличчі й з'явилася хмарка сумніву.

— Це все телепатія.

— Я сам хотів. Але...

— Взято до уваги. І схвалено.

Дівчина ще заглянула йому в очі, потім махнула на прощання рукою і пішла до дверей. Він дивився їй услід: чорне волосся, легка хода, біла сукня. Біля дверей, вже діставши з сумочки ключ і вставивши його в замок, вона обернулася на мить і знову помахала йому рукою. Ще мить — і дівчина зникла за дверима.

Наступного ранку сержант зробив неофіційну і марну спробу одержати дозвіл на пошуки в ставку поблизу Тетбері-Хол. Потім попросив, з таким самим успіхом, звільнити його від подальшого розслідування і запропонував закрити справу без зайвого розголосу. До його нової гіпотези, що головним чином ґрунтувалася на непрямих доказах, поставилися з недовірою. Було наказано шукати вагомих доказів, а не марнувати час на сумнівну психологію. Крім того, йому суворо нагадали, що літо кінчається, скоро палата громад знову збереться у Вестмінстері й хтось може зажадати пояснень, чому їхнього колегу ще й досі не знайшли. Однак сержант не міг знати, що незабаром сама історія йому допоможе. На його прохання і пропозицію зважили, коли наприкінці серпня в Лондоні поширилася пошесть на листи, начинені вибухівкою.

Коли ж наприкінці наступного дня, першого з багатьох, вечере, совіньйонське вино та поцілунки були вже в минулому, а босонога кухарочка врешті під тиском лагідних умовлянь позбулася вже іншої, але такої ж гарної довгої сукні (і виявилася, як і сподівався гість, більше нічим не захищеною, хоч і не зовсім безневинною жертвою того, що сталося потім), сержант аж ніяк не збирався звинувачувати в цьому Джона Маркуса Філдінґа.

Від ніжного і простого дотику тіла народжується поезія такої краси, що її ніяка загадка, ні людська, ні божественна, не може затьмарити. Вона може лише покликати цю красу до життя і потім зникнути.

1 Шукайте жінку? (Фр.)

2 Тобто *De mortuis aut bene aut nihil*.— Про мертвих або говорити добре, або мовчати (латин.)

3 В родинному колі (фр.).